

Društveno odgovorno poslovanje na primjeru trgovačkog društva Pliva d.o.o. Zagreb i Jadran - Galenski laboratoriji d.d. Rijeka

Aničić, Tea

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:148276>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“

TEA ANIČIĆ

**DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE NA PRIMJERU
TRGOVAČKOG DRUŠTVA PLIVA d.o.o. ZAGREB I TRGOVAČKOG
DRUŠTVA JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. RIJEKA**

Završni rad

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“

TEA ANIČIĆ

**DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE NA PRIMJERU
TRGOVAČKOG DRUŠTVA PLIVA d.o.o. ZAGREB I TRGOVAČKOG
DRUŠTVA JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. RIJEKA**

Završni rad

Broj indeksa: 1681-E, redoviti student

Smjer: Management i poduzetništvo

Mentor: Doc. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Kolegij: Održivi razvoj i management

Pula, rujan 2015.

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. ODRŽIVI RAZVOJ	3
3. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE.....	7
4. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U TRGOVAČKOM DRUŠTVU PLIVA HRVATSKA D.O.O.....	10
4.1. ODABRANA OBILJEŽJA.....	10
4.2. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE TRGOVAČKOG DRUŠTV PLIVA HRVATSKA D.O.O.	11
4.2.1 POKAZATELJ EKONOMSKOG UČINKA.....	11
4.2.2 POKAZATELJ DRUŠTVENOG UČINKA	13
4.2.3 POKAZATELJ OKOLIŠNOG UČINKA.....	22
4.3. SPONZORSTVA I DONACIJE.....	24
4.4. NAGRADE I PRIZNANJA	30
5. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U TRGOVAČKOM DRUŠTVU JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ D.D. RIJEKA	32
5.1 ODABRANA OBILJEŽJA.....	32
5.2 DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE TRGOVAČKOG DRUŠTV JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ D.D. RIJEKA.....	33
5.2.1 POKAZATELJ EKONOMSKOG UČINKA.....	33
5.2.2 POKAZATELJ DRUŠTVENOG UČINKA	34
5.2.3 POKAZATELJ OKOLIŠNOG UČINKA.....	41
5.3 SPONZORSTVA I DONACIJE.....	43
5.4 NAGRADE I PRIZNANJA	47
6. KRITIČKI OSVRT NA IMPLEMENTACIJU DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA NA ODABRANIM TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA	50
7. ZAKLJUČAK.....	54
8. LITERATURA	55
9. POPIS GRAFIKONA.....	57
10. SAŽETAK.....	58
11. SUMMARY.....	59

1. UVOD

U ovom radu obradit ćemo temu održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja. Danas su ljudi puno više informirani o važnosti održivog razvoja, te nastoje promijeniti greške koje su ljudi činili u prošlosti. Prekomjernom potrošnjom prirodnih resursa, kapaciteti Zemlje su iskorišteni do te granice da je potrebno promijeniti svijest cijelog čovječanstva prema racionalnom korištenju resursa.

Poduzeća bi trebala poslovati prema načelima održivog razvoja, te svoju misiju i viziju usmjeriti na ljudska prava, očuvanje okoliša i odnose s okolinom, a ne isključivo prema ostvarivanju profita.

Kao primjer društveno odgovornog poslovanja uzeli smo dvije tvrtke, a to su trgovačko društvo PLIVA d.o.o. Zagreb i JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. Rijeka. Obje tvrtke su farmaceutske, te se bave proizvodnjom lijekova i aktivnih farmaceutskih supstancija. Cilj ovog rada je analiza društveno odgovornog poslovanja na temelju odabranih poduzeća u djelatnosti farmaceutske industrije.

U prvom dijelu rada objašnjen je pojam održivog razvoja, koncepcija održivog razvoja, njegova načela i povijesni razvoj.

U drugom dijelu rada opisuje se društveno odgovorno poslovanje kroz povijest, te su opisane njegove dimenzije i pristupi.

Treći dio rada se odnosi na poslovanje trgovačkog društva PLIVA d.o.o. Zagreb. U prvom djelu trećeg poglavlja ukratko je opisana djelatnost tvrtke, njegova organizacija i uprava. Drugi dio se odnosi na društveno odgovorno poslovanje trgovačkog društva uključujući društvenu, ekonomsku i ekološku dimenziju, dok se posljednji dio poglavlja odnosi na sponzorstva, donacije, nagrade i priznanja, koje je društvo ostvarilo tijekom svojeg poslovanja.

Četvrti dio rada odnosi se na poslovanje trgovačkog društva JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. Rijeka. Kao i kod trećeg poglavlja, najprije je opisana sama djelatnost tvrtke, njegova organizacija i uprava, dok se drugi dio odnosi na društveno odgovorno

poslovanje same tvrtke, a posljednji dio na sponzorstva, donacije, nagrade i priznanja koje je tvrtka ostvarila.

Peti ujedno i posljednji dio odnosi se na kritički osvrt nakon provedene analize društveno odgovornog poslovanja trgovačkog društva PLIVA d.d. i trgovačkog društva JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. s osvrtom na djelovanju farmaceutske industrije u svijetu.

Prilikom istraživanja korištene su povijesna metoda, komparativna metoda, metoda analize, deskripcije i matematička metoda. Osim prije navedenih cijelina rad se sastoji i od uvoda, zaključka i literature.

2. ODRŽIVI RAZVOJ

U poslovanju se sve više susrećemo sa pojmom održivog razvoja. Znanstvenici su još sredinom prošlog stoljeća predviđali probleme neodrživog poslovanja.

Održivi razvoj je proces koji teži zadovoljiti potrebe stanovništva, uzimajući u obzir negativne posljedice donesenih odluka, održavanje ravnoteže između ljudske potrebe za poboljšanje kvalitete života i blagostanja, te očuvanje prirodnih izvora i ekosustava.

Kako ovakav razvoj teži u ostvarivanju ciljeva današnjih generacija, vodeći pritom računa o potrebama budućih generacija, postoje 3 temeljne koncepcije održivog razvoja.

- koncepcija razvoja – često se miješa pojam razvoja i gospodarskog rasta, no kada govorimo o gospodarskom rastu govorimo o kvantitativnim elementima gospodarskog sustava, dok razvoj obuhvaća kvalitativnu koncepciju razvoja društva, te se odnosi na gospodarski, kulturološki i društveni opseg razvoja.
- koncepcija potreba – odnosi se na raspodjelu osnovnih resursa potrebnih za kvalitetan život društva. U razvijenim zemljama, sve se više javlja potreba za resursima koja su se nekada smatrala luksuzom, dok se u siromašnim zemljama vrše pritisci na okoliš kako bi se zadovoljile osnovne potrebe. Važnost ove koncepcije proizlazi iz činjenice da za zadovoljenje potreba razvijenih i nerazvijenih zemalja, s obzirom na sadašnju situaciju, nema dovoljno prirodnih resursa.
- koncepcija budućih naraštaja – ova koncepcija smatra kako se današnji ekološki i razvojni problemi ne bi trebali prenositi na buduće generacije, već bi im se trebao osigurati što kvalitetniji život, što podrazumijeva izbjegavanje aktivnosti koje bi imale štetan učinak na buduće generacije.¹

Održivi razvoj u biti teži rastu, te promjenama u proizvodnji i potrošnji koji su društveno prihvatljivi, odnosno koji nemaju utjecaj na kvalitetu i upotrebljivost prirodnih resursa.

Ostvarenje održivog razvoja je dugotrajan proces, koji zahtjeva velike promjene, kao što su promjene mišljenja, ponašanja, proizvodnje i potrošnje suvremenog društva, koji su ujedno i uzrokovali današnje ekološke probleme. Stoga se strategija održivog razvoja temelji na određenim načelima:

¹ Črnjar, M., Črnjar, K.: Menadžment održivog razvoja, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka, 2009., str. 83

1. Poštovanje i briga za životnu zajednicu
2. Poboljšanje kakvoće života
3. Zaštita vitalnosti i raznolikosti zemlje
4. Minimaliziranje iscrpljivanja neobnovljivih resursa
5. Poštivanje granica prihvatljivog kapaciteta zemlje
6. Promjene u osobnim stavovima i postupcima
7. Omogućavanje zajednicama da skrbe o vlastitom okolišu
8. Stvaranje nacionalnog okvira za integraciju razvoja i zaštite
9. Stvaranje globalnog saveza²

Sve navedena načela održivog razvoja su povezana i međusobno se podupiru, te vrijede i u poslovnom i privatnom svijetu. Iako su danas već dovoljno poznate stvari koje su štetne za okoliš kao i štetni tehnološki postupci, društvo ne poduzima nikakve mjere. Tek pojedinci, koji shvaćaju bit ovog problema, teže ka održivom razvoju.

Kada govorimo o održivom razvoju govorimo o promjenama na globalnoj razini, iz tog razloga veliku ulogu u promicanju održivog razvoja ima obrazovanje stanovništva. Obrazovanjem se mogu postići promjene u stavovima i načinima življenja ljudi, a time u načinu ponašanja i u poslovnom svijetu.

Postoji društvena, gospodarska i ekološka održivost.

Društvena održivost se može ostvariti samo jakim i sustavnim sudjelovanjem zajednice ili razvojem građanskog društva, što je u današnjem svijetu veoma teško ostvarivo. Korištenjem prirodnih resursa bi se trebale povećati jednakosti i društvena pravda, a smanjiti društveni poremećaji.

Gospodarskom održivosti mora se u obzir uzeti vrijednost prirodnog kapitala. Do sada se uglavnom nije vrednovao prirodni kapital, no danas je za osiguranje održivog razvoja vrednovanje istog neophodno.

² OP. cit. pod 1, str. 85

Ekološkom održivosti nastoji se postići racionalno korištenje obnovljivih izvora energije, kako bi se na taj način poboljšalo blagostanje ljudi. Sirovine se trebaju iskorištavati do one granice koja ne prelazi mogućnosti njihova obnavljanja.³

Jedno od najvažnijih načela održivog razvoja današnjice je očuvanje kapaciteta Zemlje. Kako Zemlja ima tri ograničenja, prekomjerna potrošnja resursa koja je bazirana isključivo na ekonomskom rastu, dovest će do situaciju u kojoj će Zemlja dosegnuti granicu vlastitog kapaciteta.

Najvažnije aktivnosti u vezi s održivim razvojem jesu:

- ljudi imaju pravo na zdrav, ugodan i skladan život s prirodom
- današnji razvoj ne smije ugrožavati potrebe za razvojem ili okolišem sadašnjih i budućih naraštaja
- međunarodnim će se zakonima osigurati naknada štete koju učini jedna država drugoj
- države imaju suvereno pravo iskorištavati vlastite prirodne izvore, ako time ne nanose štetu okolišu izvan svojih granica
- preventivni pristup zaštite okoliša osnovno je načelo koje države trebaju poštovati
- zaštita okoliša postat će sastavni dio razvojnih programa regija i država
- smanjivanje ekonomskih razlika u različitim dijelovima svijeta, te iskorjenjivanje siromaštva, potrebni su za ostvarivanje održivog razvoja i zadovoljavanja potreba većine
- sve će države surađivati na očuvanju, zaštiti, ponovnom uspostavljanju zdravlja i cjelovitosti Zemljina ekološkog sustava. Pri tome razvijene države prihvaćaju svoju odgovornost za uspostavu kvalitetnog životnog okoliša
- u globalnim razmjerima treba smanjiti neke oblike proizvodnje i potrošnje, te regulirati demografsku politiku
- pravilnim informiranjem i angažiranjem građana treba poticati razvoj svijesti o okolišu
- onečišćivači u načelu trebaju snositi troškove onečišćenja
- održivi razvoj zahtjeva bolje znanstveno razumijevanje problema, mir i demokraciju, na čemu treba posebno ustrajati.⁴

³ OP.cit. pod 1, str. 89

⁴OP. cit. pod 1, str. 92

Pojam održivog razvoja počeo se koristiti 1980.-ih godina. Tada su zastupnici Rimskog kluba rekli: „Nerazumno korištenje brojnih bitnih prirodnih resursa uz mnoge vrste onečišćivača već su premašili mjeru koja je fizički održiva u prirodi“.⁵

UN-ovo izvješće pod nazivom „Naša zajednička budućnost“ je prvi dokument koji je ozbiljnije sagledavao pitanje održivog razvoja. Dokument je napisao Gro Harlem Brundtland 1987. godine, te je u njemu nastala najcitiranija definicija održivog razvoja koja kaže da je održivi razvoj „razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjih generacija ne ugrožavajući sposobnost idućih generacija da zadovolje vlastite potrebe“. ⁶Izvješće uključuje tri područja koja spadaju u ključne elemente održivog razvoja, a to su zaštita okoliša, ekonomski razvoj i socijalna jednakost.

Nakon navedenog izvješća, u Rio de Janeiro-u je 1992. godine održana Konferencija okoliša i razvoja pod pokroviteljstvom UN-a, te je na tom skupu prihvaćena koncepcija održivog razvoja kao jedino poznato rješenje problema razvoja i okoliša. Na toj konferenciji izdan je dokument „AGENDA 21“, koji predstavlja plan budućih djelovanja koja pokrivaju sva područja održivog razvoja, te su prihvaćeni i drugi dokumenti kao što su deklaracija o zaštiti okoliša, konvencija o klimatskim promjenama, konvencija o zaštiti bioraznolikosti i globalni dogovor o šumama.

Kako bi se uvidio napredak od konferencije u Rio de Janeiru nakon deset godina održan je svjetski sastanak u Johannesburgu, gdje se utvrdilo da do prestanka onečišćenja nije došlo te se tada ponovno usvaja veći broj smjernica iz Agende 21.

Manje razvijene zemlje bile su svjedokom sve većeg utjecaja multinacionalnih kompanije, jer su te kompanije selile svoje pogone na ta područja. Te zemlje prihvatile su seljenje pogona u njihove zemlje, jer su siromašnijim ljudima omogućili dobivanje posla kao i hrane, dok su bogataši nastavili ulagati svoje milijune u ta područja. Također te iste zemlje su u inozemnim dugovima te su na taj način prisiljeni prihvatiti svaku investiciju. Činjenica je da će im te multinacionalne kompanije donijeti novac, ali i velike štete na njih same, ali i na cijelu planetu Zemlju.

⁵ OP. cit. pod 1, str. 79

⁶ Tafra Vlahović M.,: Održivo poslovanje, Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“, Intergrafika, Zaprešić, 2011.

3. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE

Pojam društveno odgovornog poslovanja razmatra se od početka 20.-og stoljeća, no najveći zamah dobila je knjigom Howarda R. Bowena, pod nazivom „Social Responsibilities of the Businessman“ u kojoj se zalaže da poduzeća uzmu u obzir posljedice svojih odluka. Devedesetih godina prošlog stoljeća od poslovnih subjekata i menadžera tražila se isključivo ekonomska odgovornost za uspješno vođenje tvrtke, dok se danas sve više zahtjeva donošenje odluka koji neće imati štetne posljedice za društvo u cjelini. Prije svega uzimajući u obzir uvjete rada, sigurnost proizvoda, kakvoću zaposlenih, te otklanjanje nepravedne diskriminacije.

Danas se od poduzeća očekuje djelovanje, na način da doprinose kvalitetnijem životu što je moguće većeg broja stanovništva. Menadžeri moraju postupati u skladu sa standardima koji se primjenjuju u vrednovanju njihove radne uspješnosti, ako se njihova radna uspješnost mjeri isključivo ostvarenim profitom menadžeri neće uzeti u obzir posljedice njihovih odluka.

Postoji četiri dimenzije društvene odgovornosti:

- Ekonomska – cilj je biti profitabilan
- Pravna – poslovanje i poštovanje zakona, podzakonskih odredba
- Etička – raditi na moralan i ispravan način koji nikome ne nanosi štetu
- Voljna - odnositi se prema zajednici s poštovanjem i brinuti se o kakvoći življenja ⁷

Postoje tri moguća pristupa društvenoj odgovornosti:

- Tradicionalni pristup

Ovaj pristup je zagovarao Fridman, koji je smatrao da je profit jedina društvena odgovornost poduzeća, te da je obveza menadžmenta maksimizirati profit i zastupati dugoročne interese dioničara.

⁷ Krkač, K.: Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost, Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Mate, 2007. str. 290

- Pristup interesno – utjecajnih skupina

Ovaj pristup izražava svijest menadžera da uspjeh dugoročno ovisi o uvažavanju interesa i potreba različitih interesno-utjecajnih grupa pri odlučivanju i djelovanju.

- Afirmativni ili proaktivni pristup

Prema ovom pristupu organizacije bi trebale poticati akcije koje će koristiti okolini, dioničarima i društvu, te smatra kako je odgovornost menadžera da svijet učini boljim mjestom za život, osmisli koncepciju održivog razvoja i ekološkom menadžmenta.

Dimenzije društveno odgovornog poslovanja dijele se na internu i eksternu dimenziju, te na holistički pristup.

Interna dimenzija

Društveno odgovorno poslovanje unutar poduzeća uključuje zaposlenike i zaštitu okoliša, a odnosi se na:

- Upravljanje ljudskim promjenama
- Zdravlje i sigurnost na poslu
- Prilagođavanje promjenama
- Upravljanje utjecajima na okoliš i prirodne resurse.

Eksterna dimenzija

Društveno odgovorno poslovanje uključuje i utjecaj na lokalnu zajednicu i različite dionike, kao što su:

- Lokalna zajednica
- Odnos s partnerima, dobavljačima i potrošačima
- Poštivanje ljudskih prava
- Globalna briga za okoliš

Holistički pristup DOP-u

Sve veći broj poduzeća prepoznaje potrebu za društveno odgovornim ponašanjem, no takvom ponašanje mogu doprinijeti i dionici kao što su zaposlenici, potrošači i investitori na način da

moгу tražiti ili vršiti pritisak na poduzeća. Holistički pristup se ogleda u sljedećim elementima:

- Socijalno odgovorno integrirano upravljanje
- Izvještavanje i revizija
- Kvaliteta radnih mjesta
- Eko- označavanje
- Društveno odgovorno investiranje

Društveno odgovorno poslovanje ima sedam područja na kojim se provodi. Pravilnom primjenom koncepcije poduzeća mogu ostvariti dodatnu zaradu, pozitivan ugled i veću konkurentnost. Zbog toga poduzeća moraju voditi brigu o tim područjima, te raditi na kontinuiranoj edukaciji zaposlenih. A područja DOP-a su:

- Misija i vrijednosti
- Ljudski potencijali
- Tržište
- Okoliš
- Društvena zajednica
- Ljudska prava
- Temeljna načela

Dionici društveno odgovornog poslovanja su razne vladine i nevladine udruge, poslovni sektor, mediji, stručne organizacije, obrazovne institucije i poslovne organizacije. Vladin sektor određuje zakone i zakonske okvire kao i propise kojih se treba pridržavati tijekom poslovanja. Mediji su izvor informacija na lokalnoj i međunarodnoj razini te stvaraju dobar ili loš ugled, stoga poduzeće treba težiti ostvarenju dobrog ugleda u čemu mu društveno odgovorno poslovanje pomaže. Dok obrazovne institucije sudjeluju u obrazovanju budućih lidera i menadžera, koje također trebaju ugraditi koncept prema kojem će pružati informacije o održivom razvoju i društveno odgovornom poslovanju.

4. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U TRGOVAČKOM DRUŠTVU PLIVA HRVATSKA d.o.o.

4.1. ODABRANA OBILJEŽJA

Pliva je najveća farmaceutska tvrtka u Hrvatskoj, te jedna od vodećih u Jugoistočnoj Europi. Pliva koristi inovativnu tehnologiju, kontinuirano ulaže u proizvodni sustav i ima veliki broj stručnjaka, a 80% proizvoda izvozi, te je zbog toga jedan od vodećih izvoznika do su najveća tržišta Hrvatska, SAD i Rusija.⁸

Pliva raspolaže velikim brojem gotovih oblika lijekova za gotovo sve terapijske skupine i aktivne farmaceutske supstance, uz to usmjerena je na proizvodnju lijekova s ograničenom konkurencijom na tržištu, te generika i zauzima vodeću poziciju u Srednjoj i Istočnoj Europi jer raspolaže najvećim izborom generičkih lijekova.

Ona je svrstana među proizvođače koji ispunjavaju svjetske standarde kvalitete potrebne za globalno tržište, te smatra kako je dosadašnje uspjehe postigla u velikoj mjeri zbog vlastitom istraživanja i razvoja lijekova, te aktivnih farmaceutskih supstancija, a Zagreb je danas jedan od vodećih centara za istraživanje i razvoj u Teva grupi.

Uspješno poslovanje PLIVA ostvaruje i na tržištima zemalja Makedonije gdje ima podružnicu i u BiH, dok u Srbiji posluje putem kompanije TEVA Serbia d.o.o., a njezini proizvodi prisutni su i u Albaniji, Crnoj Gori i na Kosovu.

Poslovanje PLIVE vodi Uprava:

PREDSJEDNIK: Mihael Furjan

ČLANOVI: Nikolina Dizdar Čehulić, Romana Šantar i Zoran Bunčić

Organizacijska struktura PLIVE je mješovita, te koristi kombinaciju matrične i funkcionalne koja je usklađena unutar Teva grupe. Temeljni kapital PLIVE u 2009. godini je iznosio 3.142.360.000,00 kuna.

Kao što smo već naveli PLIVA proizvodi gotove lijekove i aktivne farmaceutske supstance, obavlja marketinške i prodajne aktivnosti na hrvatskom tržištu i regiji Jugoistočne Europe, te

⁸ PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Podaci o kompaniji, < <http://www.pliva.hr/pliva/podaci-o-kompaniji>>

istražuje i razvija generičke lijekove. Kako PLIVA isporučuje razne tablete na četrdesetak tržišta, te ima za cilj povećati proizvodnju suhih oralnih oblika lijekova, u tijeku su projekti za povećanjem kapaciteta suvremenog pogona za proizvodnju. Oni već dugi niz godina proizvode sirovine za farmaceutske proizvode, te je još od sredine 60-ih godina prošlog stoljeća sa svojim proizvodima prisutna na najzahtjevnijim tržištima SAD-a i Europe.⁹

Aktivne farmaceutske supstancije proizvedene u PLIVI su u sastavu PLIVINIH i Tevinih lijekova. Dugi niz godina orijentirani su na prodaju vanjskim kupcima na međunarodna tržišta zbog čega se redovito provode inspekcije od strane inozemnih agencija.

PLIVA zauzima vodeću poziciju u prodaji i marketingu lijekova na Hrvatskom tržištu. Njihova politika temelji se na izvrsnom poslovanju, te se kontinuirano ulaže u izgradnju i razvoj odnosa sa svim dionicima na tržištu, a posebice liječnicima, bolesnicima, ljekarnama i državnim institucijama. Kako se bavi proizvodnjom lijekova koji se izdaju bez recepta 2010. godine postala je članicom Udruge proizvođača bezreceptnih proizvoda u Hrvatskoj i posluje prema njihovim ciljevima odnosno sa ciljem stvaranja pozitivnog okruženja pri korištenju bezreceptnih proizvoda.

Ostvareni uspjeh i status koji je PLIVA postigla u najvećoj mjeri zahvaljuje vlastitom istraživanju i razvoju koji se provodi već sedamdeset godina. Ona ima jasno zacrtane procese istraživanja i vođenja projekata, fokusirana je na uža područja, te koristi vrhunske tehnologije i znanstvene metode.

4.2. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE TRGOVAČKOG DRUŠTVA PLIVA HRVATSKA d.o.o.

4.2.1 POKAZATELJ EKONOMSKOG UČINKA

U 2009. godini PLIVU je obilježila uspješna integracija u Teva grupu, koja je najveća generička farmaceutska kompanija na svijetu. S obzirom na integraciju u Teva grupu, PLIVA je morala prilagoditi svoju strukturu Tevinoj organizacijskoj strukturi, što je nakon nekoliko mjeseci pokazalo pozitivne rezultate.¹⁰ Tako je poslovnu godinu završila sa rastom prodaje od 6,3% te rastom izvoza za oko 5% i time je zauzela treće mjesto kao najveći izvoznik u

⁹ PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Djelatnosti <<http://www.pliva.hr/pliva/djelatnosti>>

¹⁰ Sušanjanj Šulentić, T., Fressi, S., Lopotar Mihalinec, M., Izvješće o održivom razvoju 2010. godine, PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Hrvatska, 2011., <<http://www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju>>

Hrvatskoj. Od ukupno 2.551,5 milijuna kuna ostvarene prodaje, najveći udio je ostvaren na Hrvatskom tržištu odnosno 24,3%, a nakon njega slijede Rusija i SAD. Zahvaljujući povećanoj proizvodnji, efikasnosti, te većoj iskorištenosti proizvodnih kapaciteta 2009. godine ostvarila je neto dobit u iznosu od 67,8 milijuna kuna.

Iako je 2010. godina obilježena dubokom gospodarskom krizom u Hrvatskoj, te turbulencijama na domaćem i međunarodnom tržištu PLIVA je kroz svoje poslovanje ostvarila ukupne prihode na razini onih iz 2009. godine.¹¹ U odnosu na konkurenciju PLIVA zadržava i u 2010. godini vodeću poziciju na tržištu. Najveći udio prodaje činili su lijekovi na recept, te je u Hrvatskoj ostvaren najveći udio prodaje, dok je udio izvoza porastao na gotovo 80%.

U 2011. godini ukupni prihodi PLIVE iznosili su 2,76 milijardi kuna. Smanjenjem cijena lijekova i politike kontinuiranog pritiska na njihovo daljnje snižavanje rezultiralo je smanjenjem dobiti. Bez obzira na smanjenje dobiti PLIVA i dalje zadržala vodeću poziciju na tržištu, sa Sumamedom kao vodećim proizvodom. Njen udio na farmaceutskom tržištu iznosi 22%, a te iste godine u Hrvatskoj je lansirala 11 novih lijekova.¹²

Hrvatski zavod za transfuzijsku medicinu temeljem ugovora o kupoprodaji kupio je nekretninu u Hrvatskom Leskovcu na kojoj se nalazi PLIVIN pogon za proizvodnju infuzijskih otopina, kao i određene pokretnine koje su pripadale pogonu i Prava na proizvode iz asortimana infuzijskih otopina.

PLIVA d.d. prodaje svoje biotehnoško poslovanje u Hrvatskoj američkoj kompaniji Hospira koja je uz cjelokupno poslovanje preuzela zaposlenike projekte i novi biotehnoški pogon u savskom Marofu. Prodaja tog dijela poslovanja rezultirala je značajnim restrukturiranjem PLIVINIH aktivnosti.

U 2012. godini PLIVA je ušla u novi investicijski ciklus, te je počela graditi novi pogon za proizvodnju aktivnih farmaceutskih supstancija i pogon za gotove oblike lijekova.¹³ Iste godine povećala je i kapacitet proizvodnje sterilnih oblika lijekova, a ukupno je investirala

¹¹ OP. cit. pod 10

¹² Sušanj Šulentić, T., Fressi, S., Lopotar Mihalinec, M., Izvješće o održivom razvoju 2011. godine, PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Hrvatska, 2013. <<http://www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju>>

¹³ Sušanj Šulentić, T., Pandžić Kuliš, D., Lopotar Mihalinec, M., Izvješće o održivom razvoju 2012./2013. godine, PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Hrvatska, 2014.

<<http://www.pliva.hr/img/themes/pcfrontend/izvjesca/2013/kontakt.html>>

653.5 milijuna kuna. PLIVA bilježi rast prodaje u odnosu na prethodnu godinu za oko 19,2%, čime je ostvarila i rast prihoda za oko 20%. Također zadržava vodeću poziciju na tržištu, te je na prvom mjestu na ljestvici hrvatskih uvoznika, a na drugom mjestu na ljestvici hrvatskih izvoznika sa 2.194 milijuna kuna.

Godinu dana nakon bilježi smanjenje prodaje za oko 5,7% što za posljedicu ima i pad ukupnih prihoda za oko 1,9%, koji su iznosili 3.069,3 milijuna kuna.

4.2.2 POKAZATELJ DRUŠTVENOG UČINKA

PLIVIN moto je „PLIVA to su ljudi“, kojim nam daje do znanja kako je temelj njihova poslovanja upravo različitost, stručnost i predanost zaposlenika. Kroz svoje poslovanje PLIVA želi stvoriti ugodnu radnu atmosferu i međuljudske odnose te omogućiti iznošenje mišljenje samih zaposlenika.¹⁴ PLIVA ne dopušta tijekom poslovanja nikakve oblike diskriminacije, niti bilo kakva uznemiravanja, te prema podacima koje smo prikupili od 2009. do 2011. godine nije bilo ni jednog slučaja diskriminacije, no 2009. godine podnesena je jedna pritužba za uznemiravanje. U konačnici pritužba je bila neosnovana, te je osoba koja ju je podnijela izgubila sudski spor.

❖ Analiza zaposlenika

S obzirom na integraciju u Teva grupu, PLIVA je morala prilagoditi svoju strukturu Tevinoj organizacijskoj strukturi, što je zahtijevalo smanjenje broja PLIVINIH zaposlenika. Stoga je u 2009. godini PLIVA imala ukupno 2.104 zaposlenika, odnosno 25,3% manje nego prethodne godine. Godinu dana nakon ponovno se smanjuje broj zaposlenika za oko 11,5% u odnosu na 2009. godinu te je zaposleno 1.861 zaposlenik od kojeg 55,6% čine žene dok je prosječna dob bila 41 godina.

U prosincu 2011. godine bilo je zaposleno 1.696 zaposlenika, gdje su prevladavale žene 57% odnosno 959 zaposlenih žena. Najveći udio zaposlenih prema dobnim skupinama jesu zaposlenici u dobnj skupini između 40 i 49 godina i čine udio od 39,97%. Nakon njih slijede zaposlenici u dobnj skupini između 31 i 39 godina te čine udio od 27,65%, a najmanji udio odnosno 17,68% čine zaposlenici u dobnj skupini između 50 i 59 godina. Prosječna dob zaposlenika u 2011. godini bila je ista kao i godinu prije.

¹⁴ OP. cit. pod 13

Krajem 2012. godine u PLIVI je bilo zaposleno 1824 zaposlenika, od kojih 56,6% čine žene. Najveći udio zaposlenih prema dobnim skupinama jesu zaposlenici u dobnj skupini između 45 i 55 godina, te čine udio od 36,1% . Godinu dana nakon u PLIVI je zaposleno 1931 zaposlenik što bilježi povećanje za oko 5,9% u odnosu na prethodnu godinu.

Prilikom zapošljavanja zaposlenici potpisuju kolektivni ugovor kojim su utvrđena određena prava zaposlenika koja nisu propisana zakonima ili su propisana u kraćem trajanju i nižim iznosima.

Na neodređeno vrijeme u 2010. godini je bilo zaposleno 98,2% zaposlenika, dok je samo 1,8% zaposleno na određeno vrijeme. U 2011. godini zaposleno je 114 novih zaposlenika, te je na neodređeno vrijeme bilo zaposleno 97,58% zaposlenika od ukupnog broja zaposlenika. Bez obzira dali je zaposlenik zaposlen na određeno ili neodređeno vrijeme, isti imaju jednaka radnička prava i povlastice. U PLIVI je tada bilo više od trećine zaposlenika sa visokom stručnom spremom, magisterijem i doktoratom.

U 2012. godini PLIVA je zaposlila 155 novih zaposlenika, dok je na neodređeno vrijeme bilo zaposlenika 96,2% zaposlenika, te je PLIVA nastavila tendenciju povećanja udjela visokoobrazovanih zaposlenika i smanjenje niskokvalificiranih. Godinu nakon 50% zaposlenika bilo je visokoobrazovano, te je kao i 2012. godine 96% zaposlenika bilo zaposleno na neodređeno, dok samo 4% na određeno vrijeme.

❖ **Fluktuacija zaposlenika**

U 2009. godini iz PLIVE je otišlo ukupno 887 zaposlenika dok je stopa ukupne fluktuacije iznosila 30,95%. Najčešći razlozi odlaska su raskidi radnog odnosa od strane poslodavca, kao posljedica restrukturiranja poslovanja nakon preuzimanja kompanije od strane TEVE. Kako PLIVA posluje najvećim dijelom u Zagrebu i okolici, većina zaposlenika koji su prestali raditi su iz navedenog područja, te od toga 53% žene koje čine i inače veći udio u ukupnom broju zaposlenika. Postotak zaposlenika koji su sami odlučili napustiti kompaniju u 2009. godini je iznosila 1,33%, te je iste godine zaposleno ukupno 24 nova djelatnika.

U PLIVI je 2012. godine otišlo ukupno 27 zaposlenika, od kojih 56% čine žene koje su prestale radni odnos, te je ukupna stopa fluktuacije bila 1,58%.

❖ **Obrazovanje zaposlenika**

PLIVA želi omogućiti svakom zaposleniku steći potrebna znanja, kroz razne stručne seminare, te dostupnost literature iz područja u kojem rade. Mnogi zaposlenici pohađaju poslijediplomske studije doktorskog i specijalističkog usmjerenja. Uz edukacije za stjecanje stručnih znanja, ulažu i u razvoj općih i menadžerskih kompetencija, učenje stranih jezika kao i poboljšanje informatičkih znanja. S obzirom da je poslovanje u farmaceutskoj industriji specifično, PLIVA dodatno educira mlade koji su upravo završili svoje formalno obrazovanje, te ulaže u njihov razvoj.¹⁵

U 2009. godini PLIVA je u obrazovanje uložila 6,75 milijuna kuna odnosno oko 3.400,00 kuna po zaposleniku, u čiji iznos nije uračunata literatura čiji troškovi iznose 1,7 milijuna kuna. Sustav obrazovanja podrazumijeva niz aktivnosti usmjerenih na planiranje, organizaciju i realizaciju obrazovnih programa, zbog čega se i izdvaja značajan budžet. Posebna se pozornost posvećuje i na izobrazbu zaposlenika u području dobre proizvođačke prakse, koja se organizira interno unutar PLIVE i obveznog je karaktera.

U 2010. godini u obrazovanje je uloženo 5,35 milijuna kuna odnosno oko 2.910,00 kuna po zaposleniku, te u navedene troškove nisu uključeni troškovi literature u koje je uloženo oko 382.000,00 kuna.

Već dugi niz godina PLIVA posebnu pažnju posvećuje razvoju rukovodstva i zaposlenika s visokim razvojnim potencijalima. Sredinom 2009. godine Program ubrzanog razvoja uspješno je završila druga generacija polaznika.

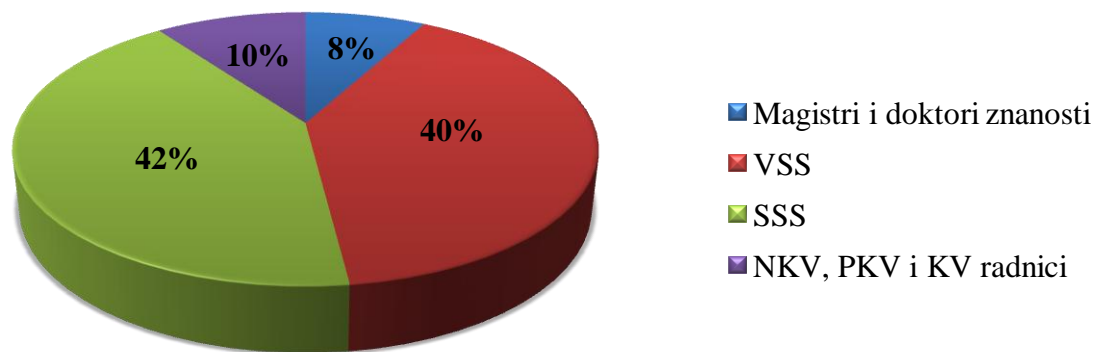
PLIVA Hrvatska ima i svoj vlastiti edukacijski centar u kojem je u 2009. godini održano 20 seminara s ukupno više od 200 sudionika. U 2010. godini održano je 27 seminara gdje je sudjelovalo više od 230 sudionika. Otvorena je i mogućnost educiranja putem e-learning tečajeva, čime je omogućen fleksibilniji pristup novim znanjima koji diktiraju sami zaposlenici.

U 2012. godini zaposlenici su u prosjeku proveli 21 sat na nekoj od edukacija, dok je na obaveznom kontinuiranom obrazovanju obuhvaćeno oko 1200 zaposlenika koji su na obrazovanju još proveli dodatna 32 sata. Te iste godine u PLIVI je održan 41. in-house

¹⁵ Sušanj Šulentić, T., Fressi, S., Lopotar Mihalinec, M., Izvješće o održivom razvoju 2009. godine, PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Hrvatska, 2011., <<http://www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju>>

seminar u kojem je sudjelovalo više od 450 zaposlenika. Na seminaru su obrađene različite teme za razvoj općih vještina i poslovnih kompetencija.

Grafikon 1: Struktura zaposlenika s obzirom na stručnu spremu 31.12.2011.godine u trgovačkom društvu PLIVA d.o.o. Zagreb

❖ Stipendiranje

Bez obzira na obrazovne aktivnosti usmjerene na obrazovanje vlastitih kadrova PLIVA ima dugu tradiciju stipendiranja, te značajnija sredstva usmjerava upravo na stipendiranje studenata relevantnih fakulteta.

U 2009. godini nastavljeno je stipendiranje 10 studenata, te poseban program stipendiranja imaju djeca koja su ostala bez jednog ili oba roditelja, a koji su bili djelatnici PLIVE Hrvatska. U 2010. godini je ukupno 32 studenata završilo praksu u PLIVI, te takvim iskustvom studenti definiraju svoje interese i ambicije. Studentima se također pruža podrška pri izradi seminarskih i diplomskih radova, kao i stručna pomoć, a te iste godine nastavljeno je stipendiranje 10 studenata.

U 2011. godini preko student servisa u PLIVI je radilo 55 studenata, dok je praksu odradilo 42 studenata. PLIVA je u 2012. godini dodijelila 9 stipendija studentima s Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta, Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, fakulteta Kemijskog inženjerstva i tehnologije te Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta. Iste godine je oko 50 studenata radilo u PLIVI preko studentskog ugovora, a praksu i izradu diplomskih radova odradilo je 55 studenata.

❖ **Zaštita na radu**

S obzirom da PLIVA polazi od činjenice da je za uspješno poslovanje vrlo važno zdravlje i zadovoljstvo radnika, svoje aktivnosti usmjerila je na unaprjeđivanje organizacije i provedbu zaštite na radu. Provedbom zaštite na radu PLIVA nastoji smanjiti ozljede na radu, zaštititi zdravlje radnika, zaštititi radni okoliš odnosno unaprijediti sigurnost radnika.

U 2009. Godini u PLIVI je organizirano 783 zdravstvenih periodičkih pregleda radnika, 720 zdravstvenih pregleda (sanitarni) za sve radnike koji dolaze ili mogu doći u kontakt s lijekovima i farmaceutskim sirovinama, te 433 zdravstvenih pregleda radnika za rad s računalom. Također je organiziran i medicinsko programirani aktivni odmor kojeg je koristilo 92 radnika. Već dugi niz godina PLIVA organizira cijepljenje protiv gripe, te se u 2009. godini odazvalo 334 radnika. U 2010. godini se stopa broja ozljeda s izgubljenim radnim vremenom koje su se dogodile na mjestu obavljanja poslova, na milijun ostvarenih sati u odnosu na 2009. godinu smanjila na 0,16.

PLIVA se obvezala osigurati preventivne zdravstvene preglede za sve svoje zaposlenike. Do 2009. godine dodijeljena joj je i posebna nagrada odnosno Nagrada za zaštitu na radu, dok je 2009. godine nagrađena sa 4 pojedinačne nagrade za zaštitu na radu.

❖ **Odnos PLIVE prema zaposlenicima**

➤ **„Nagrada PLIVE“**

Temeljem PLIVINIH vrijednosti i načela poslovanja dodjeljuje se prestižna nagrada zaposlenicima za osobit doprinos u poslovanju kompanije sa ciljem promicanja i prepoznavanja osobitih pojedinačnih i timskih rezultata.

U 2009. godini dodijeljene su tri timske i jedna pojedinačna nagrada, dok su 2010. godine dodijeljene još tri nagrade za tri kategorije odnosno za dugogodišnji doprinos Društvu, za ostvarenje izuzetnih rezultata u 2010 godini, te za izuzetna dostignuća na području zaštite na radu. U 2011. godini PLIVA je dodijelila jednu timsku i jednu pojedinačnu nagradu u kategoriji zaštite na radu, te jednu timsku i jednu pojedinačnu za iznimna postignuća. U 2012. godini dodijeljene su dvije timske i tri pojedinačne nagrade i to u kategorijama za ostvarene izuzetne rezultate, za dugogodišnji doprinos i za izuzetna dostignuća na području zaštite na radu.

Osim Nagrade PLIVE dodjeljuje se i jubilarna nagrada zaposlenicima koji navršše 10, 15, 20, 25, 30, 35 i 40 godina radnog staža u PLIVI.

➤ **Animacijski program**

U doba blagdana, odnosno Božića i Nove godine PLIVA za djecu zaposlenika organizira prigodan animacijski program, te projekciju animiranog filma. Za zaposlenike je organiziran i Božićni ručak, a kraj 2009. godine obilježen je zabavom u Bestu gdje su se družili zaposlenici sa svih lokacija.

➤ **After Work Party**

U 2010. godini PLIVA je uoči Božića za svoje zaposlenike organizirala after work party, te su se svakog petka u prosincu 2010. godine zaposlenici družili uz piće i slatko slane zalogajčice u kafe baru PLIVINE Upravne zgrade.

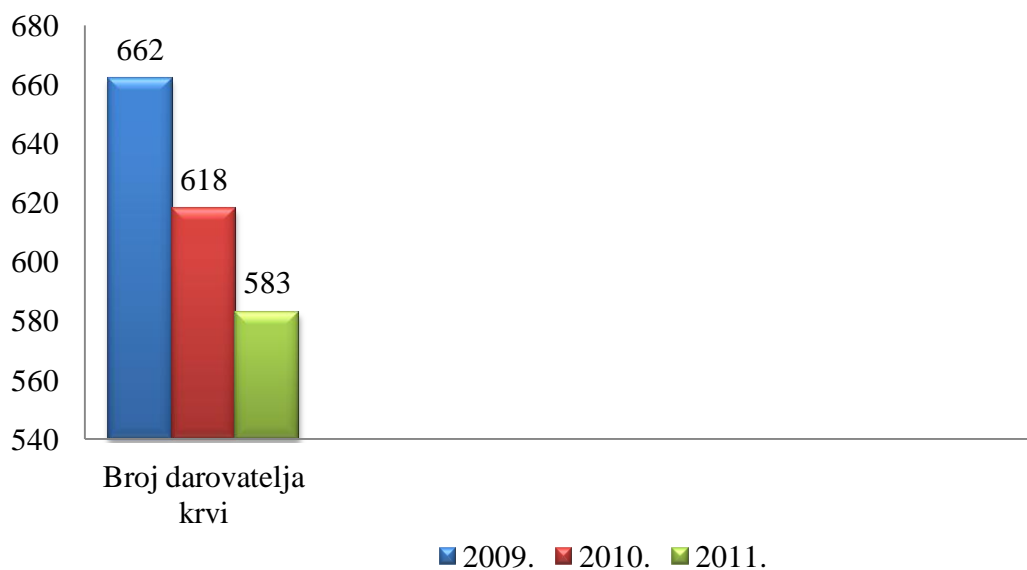
U 2011. godini je također organizirala predblagdansku zabavu za svoje zaposlenike koja se održala u klubu Aquarius. Večer je otvorio Matko Bolanča pozdravivši sve prisutne, dok je zaposlenike nastavila zabavljati poznata pjevačica Indira iz grupe Colonia.

➤ **Aktiv darovatelja krvi PLIVE**

U PLIVI se godišnje u suradnji sa Crvenim križem i Zavodom za transfuzijsku medicinu Republike Hrvatske organiziraju 4 akcije darivanja krvi, gdje je sudjelovalo nekoliko stotina PLIVINIH zaposlenika.

U odnosu na 2009. godinu 2010. godine je došlo do pada broja darivatelja krvi, al je nastavljen trend povećanog broja mladih žena. Kako bi motivirali svoje zaposlenike da sudjeluju u ovoj akciji, PLIVA je organizirala za sve darovatelje krvi edukativni izlet u Crikvenicu. 2011. godine nije bilo promjena glede broja darovatelja krvi, al kao i prethodnih godina nastavljen je trend većeg odaziva mladih žena.

Grafikon 2: Broj darovatelja krvi od 2009. – 2011. godine u trgovačko društvu PLIVA d.o.o. Zagreb

➤ **Zajedno na Jarunu**

U svibnju 2011. godine PLIVA je organizirala proslavu dana Plivinih zaposlenika. Na proslavi je bilo više od 3.000 PLIVAŠA i njihove djece, i na taj način su proslavili 90 godina postojanja tvrtke.

Zaposlenici su svoju humanost iskazali donacijama Udruzi „Veliko srce malom srcu“, u kojem je sudjelovala i PLIVA svojom donacijom kako bi podržala nabavu potrebne opreme i uređaja za liječenje djece s teškim srčanim bolestima. Kraj navedene akcije obilježen je humanitarnim koncertom „veliko srce malom srcu“. PLIVA je i u 2012. nastavila s organiziranjem navedene proslave, u kojem je sudjelovalo više od 2000 zaposlenika i njihove djece.

➤ **Djeca u PLIVI**

U 2011. godini bio je organiziran dan gdje su zaposlenici doveli svoju djecu u PLIVU. Više od 600 djece razveselilo je mame i tate, kao i tete koje rade s njima. Svi odrasli dočekali su djecu sa velikim osmjehom na licu kao i puno slatkiša, dok su roditelji ponosno pokazivali svoju dječicu i uživali u radnom danu u kojem su bila prisutna i djeca. Djeca su bila veoma uzbuđena i sretna, prije svega jer su se susreli sa novim okruženjem te upoznali mnoge

prijatelje. Posjetili su i PLIVINE vatrogasce, koji su odgovarali na brojna dječja pitanja, fotografirali se, te pokazivali vježbe gašenja požara što je za djecu bilo veoma interesantno.

➤ **Portal**

Već dugi niz godina PLIVA ima portal koji je u Hrvatskoj vodeći, a namijenjen je općoj javnosti. Također portal posjeduje HONcode, odnosno međunarodni certifikat koji jamči kvalitetu, pouzdanost i provjerenost informacija na medicinskim i zdravstvenim web stranicama. Portal je višestruko nagrađivan, te je tim medicinskih djelatnika i stručnjaka u 2009. godini redizajnirao portal dodajući mu nove funkcije i sadržaje, jednostavnu navigaciju, sistematizaciju, lako dostupan sadržaj te funkcionalne pretraživače. Ovim portalom PLIVA nastoji informirati stanovništvo o raznim bolestima, simptomima, lijekovima, prehrani i zdravlju. Osim što je namijenjen javnosti, namijenjen je i zaposlenima, kao što su online tečajevi. Do 2010. godine na online tečajevima bilo je 5900 polaznika, a ukupna prolaznost je 81%. Putem online tečaja PLIVA ima mogućnost testirati znanje zaposlenika koji putem njih prikupljaju bodove za obnavljanje licence.

Kako se konstantno povećava broj korisnika iPhone/iPod touch aplikacija, 2010. godine portal PLIVAzdravlje pojavio se i u obliku besplatnih aplikacija za iPhone/iPod. Prva osmišljena aplikacija pod nazivom „Virtualni atlas u Hrvatskoj“ bila je prva aplikacija iz područja zdravlja. S obzirom na veliku zainteresiranost korisnika, te iste godine PLIVA je izradila novu aplikaciju pod nazivom „RSS PLIVAzdravlje“ za iPhone/iPod, koja je omogućila korisnicima pregled članaka, vijesti, prehranu po bolestima, utjecaj hrane na pojedine bolesti i slično. Aplikacije su besplatne i jednostavne za korištenje.

➤ **Medicus**

Osim portala PLIVA ima svoj časopis pod nazivom Medicus. Medicus je znanstveno stručni časopis koji nudi razne spoznaje iz područja medicine, farmacije i javnog zdravstva, te ga svakodnevno u radu koriste i liječnici opće medicine i specijalisti.

2010. godine objavili su dva broja časopisa, od kojih je jedan „nastavak“ broja posvećen zdravlju mladih, dok je drugi broj posvećen farmakoterapiji kardiovaskularnih bolesti. Medicus je uvršten i u relevantnu bibliografsku bazu podataka EMBASE/Excerpta Medica.

2011. godine su također objavljena dva broja Medicusa. Jedan broj posvećen je Influenci, a drugi kliničkim aspektima alergijskih bolesti dišnog sustava.

❖ **Odgovornost za proizvod**

Kako bi se osigurao djelotvoran, kvalitetan i neškodljiv lijek Zakonom je utvrđen postupak ispitivanja i stavljanja u promet lijekova, te način proizvodnje i provjere kakvoće za lijekova kao i ocjena sukladnosti za medicinske proizvode. PLIVA ne polazi od toga da je kvaliteta samo strogo udovoljavanje zahtjeva kvalitete već podrazumijeva duboko usađenu svijest da samo trajnom i vlastitom brigom, etičnošću i primjenom principa stalnog poboljšanja kvalitete mogu pružiti kvalitetan lijek i sigurnost u primjeni. Na ambalaži svakog lijeka PLIVE nalazi se:

- trgovački naziv proizvoda,
- kemijski naziv, doza i oblik,
- proizvođač,
- broj rješenja Agencije za lijekova i medicinske proizvode
- kontrolni broj proizvodne serije
- rok valjanosti lijeka.

Na većini lijekova nalazi se Braillovo pismo, te svako pakiranje lijeka sadrži i detaljnu uputu s indikacijama, kontraindikacijama, interakcijama s drugim lijekovima, doziranja, način primjene, mjere opreza, nuspojave te postupanju u slučaju predoziranja. U slučaju eventualnih odstupanja u kvaliteti proizvoda, ljekarne, pacijenti i liječnici mogu se obratiti PLIVI. Svi prigovori, eventualne nuspojave i reklamacije kupaca odgovorne osobe zaprimaju te ih proslijede u PLIVINU prodaju kako bi se dobili relevantni odgovori ili kako bi se provjerilo naknadnim istraživanjem i analizom kvalitete dali je prigovor opravdan ili nije. Ukoliko dođe do stvarnih odstupanja kvalitete, one se otkrivaju te uklanjaju, a PLIVA daje povratnu informaciju o poduzetim mjerama. Građani također imaju mogućnost kontaktirati PLIVU na besplatni kontakt telefon ili mogu postavljati upite putem elektroničke pošte.¹⁶

PLIVA se u komunikaciji sa javnošću, liječnicima i farmaceutima pridržava odredba Pravilnika o načinu oglašavanja i obavješćivanja o lijekovima, homeopatskim i medicinskim proizvodima, bez obzira radi li se o lijekovima na recept ili o tzv. OTC lijekovima. PLIVA se okreće promidžbi brenda kompanije i sve veći broj svojih aktivnosti usmjerava prema pacijentima i krajnjim korisnicima. Također su preuzeli dio skrbi o edukaciji pacijenta i javnosti kako bi educiranjem stanovništva poboljšati kvalitetu njihova života i zdravlja.

¹⁶ OP. cit. pod 15

Akcijom „Zajedno prema zdravlju“ upućuju poruku kako su usmjerenu kontinuiranom poboljšanju kvalitete života i zdravlja kroz lijekove vrhunske kvalitete.

PLIVA surađuje s više od 1000 dobavljača. Sirovine i pakirni materijal koji se koristi za farmaceutsku proizvodnju nabavlja od oko 200 dobavljača od kojeg trećinu čine domaći dobavljači. Dobavljači moraju djelovati u skladu sa zahtjevima, te moraju udovoljiti visokim standardima kvalitete. Stoga PLIVA provodi audit dobavljača. Svaki audit podrazumijeva detaljnu inspekciju proizvodnog procesa, u što je uključeno skladištenje, analitika i distribucija proizvođača, kao i potrebna dokumentacija kojom se utvrđuje usklađenost sa zahtjevima dobre proizvođačke prakse. Kako bi se poboljšala konkurentnost i unaprijedilo poslovanje kompanija u farmaceutskoj industriji u Hrvatskoj, PLIVA je u suradnji sa HUP Udrugom domaćih proizvođača lijekova formirala farmaceutske klastere.

4.2.3 POKAZATELJ OKOLIŠNOG UČINKA

Pliva je svjesna činjenice da njezin poslovni uspjeh i ugled ovise o okruženju u kojem djeluje stoga posebnu pažnju posvećuje zaštiti okolišta, te se svaka investicija promatra s aspekta mogućeg utjecaja na okoliš.¹⁷ Kako PLIVA kontinuirano vodi brigu o razvoju i zaštiti okoliša i time sudjeluje u raznovrsnim projektima, do 2011. godine PLIVA je u projekte održivog razvoja na lokaciji Savski Marof uložila 100 milijuna kuna. Njen plan je prvo bio izgradnja vlastitog uređaja za obradu otpadnih voda, čime je u 2011. godini ušla u novi investicijski ciklus.

U 2012. godini PLIVA je investirala u projekte za izgradnju pogona i rekonstrukciju postojećih, te su također integrirane tehnologije koje smanjuju utjecaj na okoliš na najmanju moguću mjeru. Godinu dana nakon otvoren je novi pogon za proizvodnju suhih oralnih lijekova na lokaciji Prilaz baruna Filipovića koji omogućuje povećanje kapaciteta u proizvodnji tableta i kapsula, te izravno utječe na povećanje izvoza. Također omogućuje i povećanu proizvodnju sterilnih lijekova, a osnovna obilježja samog pogona jesu inovativna tehnologija i najmodernija proizvodna oprema.

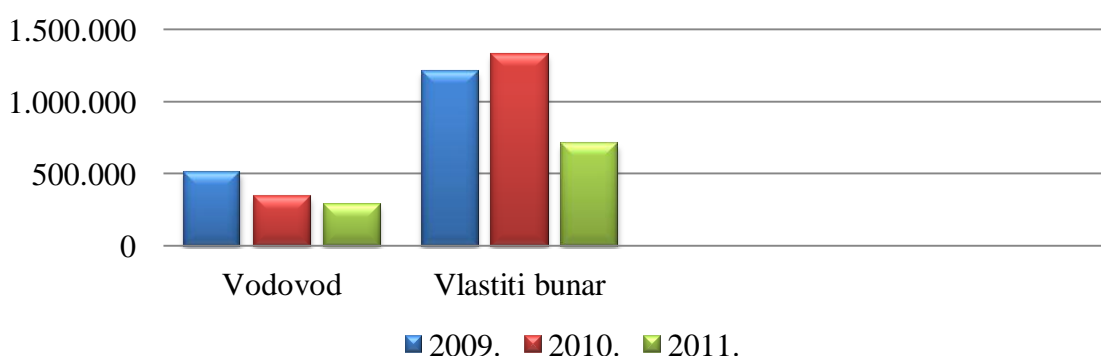
❖ Gospodarenje vodom

Kako je svaka farmaceutska industrija veliki potrošač vode potrebno je konstantno voditi računa o racionalnom korištenju vode. Zbog sve veće potrebe za vodom PLIVA se okrenula

¹⁷ OP. cit. pod 12

efikasnijem korištenju vode, te je u 2009. godini poprimila trend smanjenja u odnosu na prethodne godine. S obzirom na povećanje proizvodnje na pojedinim lokacijama PLIVE u 2010. godini je obilježen porast potrošnje vode, dok je 2011. godine bez obzira na povećanje proizvodnje zabilježeno smanjenje. U 2012. godini nastavio se trend povećanja proizvodnje, ali i smanjenja potrošnje vode u odnosu na prethodnu godinu. U 2013. godini se povećala potrošnja vode iz vodovoda, no smanjila se količina potrošnje vode iz vlastitih bunara.

Grafikon 3: Količina korištene vode od 2009. – 2011. godine izražene u kubnim metrima u trgovačkom društvu PLIVA d.o.o. Zagreb

❖ **Gospodarenje otpadnim vodama**

Otpadne vode se ispuštaju sukladno uvjetima iz vodopravnih dozvola, te je u 2009. godini bez obzira na porast proizvodnje smanjena količina otpadnih voda. Način ispuštanja otpadnih voda određeni su vodopravnom dozvolom i to zasebno za svaku lokaciju PLIVE. Mjerenje protoka kao i ispitivanje otpadnih voda obavlja vanjski interni ovlašteni laboratorij dinamikom određenom u vodopravnoj dozvoli. Radi postizanja što bolje kvalitete PLIVA i dalje radi na unaprjeđenju postojećih predtretmana svih pogona. Bez obzira na povećanje proizvodnje u 2012. godini zabilježeno je smanjenje ispuštenih otpadnih voda u odnosu na 2010. i 2011. godinu.

❖ **Gospodarenje otpadom**

Kako je od 2007. – 2009. godine došlo do promjena u zakonskoj regulativi u RH, PLIVA je reorganizirala svoje poslovanje u području gospodarenja otpadom, te se posvetila kontinuiranom unaprjeđivanju postupanja s opasnim i neopasnim otpadom. Iz tog razloga PLIVA je organizirala educiranje djelatnika u svim organizacijskim jedinicama. Također je pronašla rješenje u proizvodnim procesima kako bi se postigao efikasniji i ekonomski

isplativiji sustav gospodarenja otpadom. Kako je u 2009. godini došlo do uvođenja novih proizvoda došlo je i do povećanja otpada, no redukcija otpada kao i smanjenje troškova gospodarenja otpadom nastavlja s padom. Sav opasni otpad PLIVE izvozi se u Austriju, Njemačku i Mađarsku gdje postoje spalionice za zbrinjavanje opasnog otpada. Kako bi se osigurali, PLIVA provodi nadzor ovlaštenih sakupljača i obrađivača otpada. Tijekom 2011., 2012. te 2013. godine poboljšan je sustav odvoza miješanog neopasnog otpada na tercijarno sortiranje na novu lokacije, čime je smanjena količina otpada koji je do tada bio vožen na deponiranje otpada za 90 – 95%. Na takav način PLIVA nastoji ostvariti cilj u kojem će imati nula deponiranog otpada, jer je to ujedno najlošiji način zbrinjavanja otpada.

❖ **Zbrinjavanje starih lijekova**

S obzirom na količinu proizvodnje PLIVA mora voditi računa i o zbrinjavanju starih lijekova. Kako bi se prikupili stari lijekovi PLIVA je pokrenula više akcija „ZBRINJAVANJA STARIH LIJEKOVA IZ DOMAĆINSTVA“, te je snosila sve troškove prikupljanja i zbrinjavanja.

Od kraja 2009. godine postoje posebni spremnici gdje zaposlenici PLIVE mogu odložiti lijekove kojima je istekao rok valjanosti. Osim spremnika za lijekove postoje spremnici za stare baterije, papire i tonere.

4.3. SPONZORSTVA I DONACIJE

PLIVA ulaže sredstva u razne projekte te je 2009. godine uložila 11 milijuna kuna, ponajviše u zdravstvene projekte i programe prevencije (60%). Uložila je i u ekološke, obrazovne i znanstvene projekte, te potiče programe različitih udruga i centara koji skrbe o osobama s posebnim potrebama.

➤ **PLIVA business forum**

U 2009. godini PLIVA je bila glavni sponzor za PLIVA business forum, gdje je više od tisuću gospodarstvenika slušalo Michaela Portera koji je predavao o konkurentskim strategijama za treći milenij.

➤ **Peti hrvatski psihijatrijski kongres**

Pliva je 2010. godine sponzorirala Peti hrvatski psihijatrijski kongres koji je održan u Šibeniku. Naveden kongres održava se već tradicionalno, a posvećen je očuvanju i unaprjeđenju društvenog zdravlja.

➤ **IV. hrvatski kongres farmacije s međunarodnim sudjelovanjem**

U Opatiji 2010. godine je održan navedeni kongres u kojem su sudjelovali farmaceuti iz ljekarni i bolnica, s fakulteta i obrazovnih institucija, državnih i regulatornih tijela te predstavnici farmaceutske industrije. Moto je bio „Izazovi u farmaceutskoj znanosti i praksi“ u skladu s kojim je pripremljen program koji je obuhvaćao najnovija dostignuća u farmaceutskim i srodnim znanostima.

➤ **ADIVA – savjetom do zdravlja**

Predstavlja novi program stručnog usavršavanja ljekarnika za provođenje savjetovanja pacijenata u organizaciji Hrvatske ljekarničke komore i PHOENIX Farmacije. Ovim programom nastoji se poboljšati percepcija društva o ljekarnicima. Program donosi i prednosti svim građanima kroz stručan, ali razumljiv savjet o pravilnoj primjeni lijekova, sprječavanju bolesti i unaprjeđenju brige o zdravlju. U programu je sudjelovalo više od 700 ljekarnika koji su prepoznali vrijednost i kvalitetu, dok je PLIVA bila partner prvog ciklusa tečaja.

➤ **„Pozitivan koncert“**

Svake se godine održava „Pozitivan koncert“ u organizaciji Hrvatske udruge za borbu protiv HIV-a i virusnog hepatitisa (HUHIV-a) koji je podržan od strane ministarstva, a od 2009. godine i od strane PLIVE kao generalnog sponzora. Koncertom se obilježava tjedan posvećen borbi protiv AIDS-a u kojem se održava niz radionica i predavanja na kojem se građani mogu educirati o AIDS-u i hepatitisu, načinu testiranja, prevenciji, zaštiti, liječenju ali i o važnim aspektima komunikacije i odnosa sa zaraženim.

➤ **Studentski posjet PLIVE**

PLIVU je 2011. godine posjetilo više od 60 studenata Farmaceutsko biokemijskog fakulteta u sklopu kolegija „Industrijska farmacija“. Studenti su posjetili pogone PLIVE, a uvodno predavanje im je održala viša direktorica Biserka Cetina Čížmek. Studentima su se pružile

informacije o dugogodišnjoj povijesti kompanije, proizvodnim lokacijama i izvrsnosti proizvodnje. Također su posjetili i odjele Istraživanja i razvoja i proizvodnju, te su posjet ocijenili kao lijepo i vrijedno iskustvo u kojem su stekli nova saznanja o opremljenosti i organiziranosti suvremene farmaceutske tvrtke.

➤ **Najbolji studentski projekti**

Kao što smo već naveli PLIVA je prvi put sudjelovala na natječaju za studente ekonomije i elektrotehnike s temom „Osmisli originalnu Internet kampanju za Max FLU“. Drugi puta PLIVA je sudjelovala u 2011. godini te je uključila studente farmacije farmaceutsko-biokemijskog fakulteta u Zagrebu, a tema je bila „Odabir metode kontracepcije kod mladih korisnika“. U uži izbor uzela je osam radova koje su im studenti prezentirali, a od njih osam nagradila je tri najbolja. Prva nagrada bila je novčani iznos od 10.000,00 kuna, dok su druga i treća nagrada bile novčani iznos od 3.000,00 odnosno 2.000,00 kuna ili odabir provođenja prakse ili pisanja diplomskog rada u tvrtki.

➤ **Javno zdravstveni projekti**

PLIVA svake godine organizira javnozdravstvene akcije pod sloganom „Zajedno prema zdravlju“. Cilj akcije je upućivanje javnosti na čimbenike rizika za obolijevanje od kardiovaskularnih bolesti. 2009. godine akciju je posjetilo oko 1000 građanima, kojima je bilo omogućeno besplatno mjerenje tlaka i razine šećera u krvi, test procjene rizika za osteoporozu, kao i kvalitetni savjeti stručnjaka.

U suradnji sa nadležnim zavodima za javno zdravstvo PLIVA organizira i projekte u kojima se od građana prikupljaju i pravilno zbrinjavaju lijekovi iz tzv. „Kužnih ljekarni“. Projekt se odvija pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske.

➤ **Volim hodanje**

Tradicionalna javnozdravstvena i humanitarna akcija „Volim hodanje“ u 2009. godini pokazala se uspješnom. Akcijom se osiguralo 300 000 kuna za daljnji učinkovit rad Hrvatske gorske službe za spašavanje. U akciji je sudjelovalo oko 100 000 građana Republike Hrvatske, kao i brojne osobe iz svijeta sporta, estrade i politike, čiji je cilj potaknuti čovjeka da prihvati hodanje kao zdravu tjelesnu aktivnost.

➤ **Zdravstveno-edukativni prilozi**

PLIVA je u 2009. godini surađivala s najčitanijim dnevnicima, tjednicima i mjesečnicima gdje su objavljivali oko 20 zdravstveno-edukativnih priloga mjesečno, od kojih su najinteresantnije teme postale dio sadržaja web portala PLIVAzdravlje.

➤ **Božićna donacija**

U 2009. godini su u Zagrebu i Osijeku održana dva koncerta koji su bili dio akcije „Daj 5“ u kojoj je prikupljeno 2,9 milijuna kuna. Cilj akcije je bio prikupiti 5 milijuna kuna za proširenje, uređenje i osuvremenjivanje prostora Osječkog Odjela intenzivnog liječenja djece.

Prigodom novogodišnjih blagdana PLIVA je darovala poklon paketiće bolesnoj djeci, i na taj način obradovala djecu iz cijele Hrvatske.

Svoju dobrotvornu akciju PLIVA je nastavila u 2010. i 2011. godini, te oduševila dvije tisuće mališana diljem Hrvatske, na način da je napravila poklon paketiće, u kojem su bili razni slatkiši, kape i šalovi sa znakom PLIVE. Paketići su otputovali u razne udruge, te medicinske ustanove kao i u Osnovne škole za djecu s posebnim potrebama.

➤ **Društvo za športsku rekreaciju PLIVA**

Zahvaljujući financijskoj potpori PLIVE koja omogućuje organiziranje i rad DŠR PLIVA svi se programi odvijaju nesmetano s tendencijom širenja područja djelovanja, te je u 2009. godini prikupljeno je oko 1600 aktivnih članova, dok je u 2011. okupljeno nešto manje od 1000 u različitim grana športa i rekreacije.

➤ **Klub umirovljenika PLIVE**

Brojni zaposlenici nakon odlaska u mirovinu ne prekidaju povezanost s kompanijom, jer im je omogućeno druženje i rad u Klubu umirovljenika koji financira PLIVA.

U 2010. godini nastavila je s organiziranjem već tradicionalnih javnozdravstvenih akcija pod motom „Zajedno prema zdravlju“. Sa svim tim akcijama Pliva daje mogućnost građanima da izmjere krvni tlak, šećer, da se educiraju o raznim bolestima, kao i zdravom načinu života. 2010. godine su isto omogućili i građanima na Kosovu, na način da su organizirali autobus sa medicinskim osobljem u kojem je sudjelovalo oko 500-tinjak građana iz Prištine, što je ukazalo da je ideja Plive bila pun pogodak.

Uz već navedene akcije, PLIVA je tijekom 2010. godine pomogla različitim udrugama, kao i udruzi „Osmjeh“ Hrvatskog društva za optimalizaciju razvoja neurorizičnog djeteta na način da im je omogućila nabavku digitalnog logopedskog seta. S obzirom da je udruga samo mogla „sanjati“ o nabavi tako skupog uređaja, PLIVI su upućene lijepe riječi zahvale. Klub je uspješan rad nastavio i u 2011. godini u kojem sudjeluju oko 1000 članova.

➤ **Humanitarna akcija u Bosni i Hercegovini**

2010. godine umjesto organizirane svečane večere za kraj godine, organizirana je humanitarna akcija u Bosni i Hercegovini. Osigurano je 4700 toplih obroka i napitaka za javne kuhinje dobrotvornih društava Merhamet, La Benevolencija, Caritas i Crvenog križa koji su podijeljeni na tri grada odnosno Sarajevo, Banjaluka i Mostar.

➤ **Glasom prema zdravlju**

PLIVA je 2011. godine sponzorirala akciju „Glasom prema zdravlju“, gdje je bio organiziran koncert španjolskog tenora Placida Dominga. Organizatori su dio sakupljenog novca darovali Centru za fonijatriju Klinike za bolesti uha, nosa i grla i kirurgiju glave i vrata KBC-a Zagreb za unaprjeđenje znanstvenog i stručnog rada te daljnje usavršavanje dijagnostičkih, terapijskih i rehabilitacijskih postupaka.

➤ **Svaki dan je dan planeta zemlje**

2011. godine u Zagrebu je predstavljen najveći eko događaj u regiji – Green City Project koji je bio posvećen UN-ovoj Međunarodnoj godini šuma. Cilj im je bio potaknuti ljude na zaštitu okoliša, a PLIVA je bila jedna od generalnih sponzora. Program se sastojao od niza edukativno zabavnih sadržaja koji su bili održavani puna dva mjeseca, te je u sklopu istog održan projekt prikupljanja starog papira pod nazivom „zeleni korak“ u koji je bilo uključeno 105 Osnovnih škola iz Hrvatske.

➤ **Razimiranje puta do škole u Oklaju**

U svibnju 2011. godine PLIVA je donirala 300.000,00 kuna naselju Oklaj u cilju razimiranja područja koje se nalazi uz samu cestu, kojom djeca idu u školu. Cilj donacije je bio omogućiti djeci bezbrižno i slobodno kretanje.

➤ **Dječji sajam**

U rujnu 2011. godine u Zagrebu je održan dječji sajam u kojem je PLIVA bila glavni pokrovitelj. Organizirane su brojne edukativne radionice, u sklopu kojih su održana i predavanja za roditelje, a sajam je namijenjen djeci do 13 godina. Sajam je zaključen predajom donacije za Specijalnu bolnicu za kronične bolesti dječje dobi u Gorskoj Bistrici u iznosu od 56 tisuća kuna.

➤ **130. obljetnica nastave farmacije na Farmaceutsko – biokemijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu**

Farmaceutsko – biokemijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu organizirao je niz događaja kako bi iskazao čast i priznanje utemeljiteljima fakulteta. PLIVA je sudjelovala doprinosima kroz aktivno sudjelovanje u svim aktivnostima i programima obilježavanja obljetnice. Kao zahvalu Farmaceutsko – biokemijski fakultet je predstavnicima PLIVE dodijelio priznanje koje im je uručeno na svečanoj akademiji.

➤ **Student Future Day**

U 2012. godini održan je sedmi po redu Student Future Day u organizaciji Zagrebačke škole ekonomije i managementa, a navedene je godine PLIVA prvi put sudjelovala u manifestaciji. Ovom manifestacijom okupljaju se vodeće svjetske i Hrvatske tvrtke odnosno izlagači u korist studenata i izlagača. Putem manifestacije studenti mogu izlagačima tvrtke postavljati pitanja te se bolje upoznati sa radom pojedine tvrtke, dok izlagači mogu bolje upoznati potencijalne buduće zaposlenike.

➤ **Dan otvorenih vrata u Savskom Marofu**

U svibnju 2012. godine PLIVA je u Savskom Marofu otvorila svoja vrata mještanima okolnih naselja, predstavnicima općine Brdovec, te učenicima i profesorima Osnovnih škola. Svi gosti mogli su od 11,00 – 17,00 sati razgledati pogon za proizvodnju azitromicina, te u razgovoru sa zaposlenicima PLIVE doznati više o samoj tvrtki i planiranim investicijskim projektima. Također su organizirane radionice kemijskih pokusa u kojim je sudjelovalo više od 250 učenika Osnovnih škola. Ovaj događaj je ujedno bio i prigoda da PLIVA donira 150.000 kuna Osnovnoj školi Ivane Brlić Mažuranić za uređenje školskog igrališta.

4.4. NAGRADE I PRIZNANJA

Pliva je kroz svoje uspješno poslovanje dobitnik određenih nagrada i priznanja.

- ✓ 2011. godine dobiva nagradu „Zlatna nagrada Web: Strategije u kategoriji Web marketinga“ za Maxflu online kampanju na webu i Facebooku. Korištenjem Facebook društvene mreže izradili su Facebook aplikaciju koja je glasila „Pažnja! Virus gripe je primijećen na fejsu! Pogledaj tko od tvojih prijatelja ima simptome gripe ili prehlade, te mu pomogni u izlječenju“. Korisnici su liječili svoje prijatelje na facebook-u, te su im u tome pomogli ostali prijatelji koji se se morali pobrinuti da imaju dovoljno Maxflu-a na lageru i na taj način Maxflu online kampanja postigla je komunikaciju sa ciljanom publikom i dostigla 8500 „lajkera“. U samo 60 dana odazvalo se 29 000 igrača koji su ublažavali simptome svojih prijatelja.
- ✓ Te iste godine PLIVA je dobitnik posebne nagrade od žirija na natječaju Zlatni indeks. Nagradu Zlatnih indeks dobivaju poduzeća koja svojim aktivnostima na bilo koji način sudjeluju u studentskom životu, pomažu u aktivnostima udruga ili sudjeluju u nekim njihovim projektima.
- ✓ PLIVA je dobila i priznanje za sudjelovanje u projektu Ključna razlika. Uz financijsku potporu Europske komisije projekt provodi Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske s partnerima kao što su Udruga za pomoć i edukacija žrtava mobinga i Institut za razvoj tržišta rada.
- ✓ PLIVA je također dobitnik nagrade Superbrands Makedonija 2011/2012. godine. Nagrada Superbrands se dodjeljuje proizvodima koji imaju visoko ocijenjenu kvalitetu, originalnost i emotivnu vrijednost za krajnjeg korisnika.
- ✓ Kao najveći izvoznik u SAD, nagrađena je i nagradom Ronald Brown. Već više od 50 godina na američko tržište izvozi lijekove i aktivne farmaceutske sirovine, što znači da mora ispunjavati najstrože standarde koje propisuje FDA (Američka agencija za hranu i lijekove).
- ✓ 2012. godine PLIVA dobiva priznanje „Zlatna kuna“ koje komora Zagreb dodjeljuje najuspješnijim tvrtkama iz Grada Zagreba i Zagrebačke županije, uzimajući u obzir

financijsku, tehnološku i inovativnu izvrsnost koja se mjere prihodima, ulaganjima u tehnologiju, nove proizvode, zapošljavanje i konkurentnost.

- ✓ Te iste godine nagrađena je nagradom „Zlatni ključ“, koju udruga Hrvatskih izvoznika od 2008. dodjeljuje najuspješnijim izvoznicima.

- ✓ 2012. godine nagrađena je kao najbolji poslodavac u istraživanju koje provodi portal MojPosao u kojem je sudjelovalo više od 3000 zaposlenika. Istraživanje se provodi sa ciljem da se otkrije u kojim je tvrtkama danas najbolje raditi, te se rezultati temelje na ocjenama samih zaposlenika.

- ✓ PLIVA je zadovoljila kriterije Certifikata Poslodavac partner, čiji je cilj istaknuti organizacije koje kvalitetno upravljaju ljudskim resursima. Također je dobila posebne pohvale, za visoke iznose ulaganja u razvoj zaposlenika i svrstana je u začetnike modernog pristupa upravljanja ljudskim potencijalima.¹⁸

Prema svemu navedenom možemo zaključiti kako PLIVA tijekom svojeg poslovanja ostvareni profit vraća zajednici kroz razne javnozdravstvene projekte te donacije, koje utječu na kvalitetu života i zdravlja samih građana. PLIVA kontinuirano ulaže u nove investicije, zapošljavajući sve veći broj zaposlenika, te povećavajući proizvodnju i izvoz, čime utječe na cijelokupno gospodarstvo u Hrvatskoj. Uspješno poslovanje može se očitati iz neprekidnog investiranja u inovativnu tehnologiju, vodeći pritom računa o troškovima kako bi zadržali korak sa konkurencijom. Kroz kvalitetno upravljanje ljudskim resursima, te kontinuiranim ulaganjem u obrazovanje PLIVA raspolaže veoma motiviranim i angažiranim zaposlenicima.

¹⁸ PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Nagrade i priznanja <<http://www.pliva.hr/pliva/nagrade>>

5. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U TRGOVAČKOM DRUŠTVU JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. RIJEKA

5.1 ODABRANA OBILJEŽJA

JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. (JGL) osnovan je kao prvo i u potpunosti privatizirano farmaceutsko dioničko društvo u Hrvatskoj. Srednje je veličine, a izrasla je na temeljima centralnog laboratorija za izradu i kontrolu magistralnih i galenskih pripravaka Ljekarne „Jadran“ Rijeka.¹⁹

Osnovana je 1991. godine sa sjedištem u Rijeci kad je i registriran prvi lijek – Carbo Medicinalis tablete koje su i danas nezaobilazne u terapiji trovanja i dijarenja. Zahvaljujući poduzetnom duhu osnivača, strategijom tržišnih niša JGL je proširila svoje tržište. Prepoznat je tržišni potencijal proizvoda i vrlo su brzo ušli na nova tržišta, te ostvarili ubrzani rast tvrtke. Zahvaljujući organskom rastu odnosno razvojem novih proizvoda i osvajanjem novih tržišta JGL se transformirala iz lokalnog laboratorija u snažnu i brzo rastuću farmaceutsku tvrtku, te je danas druga najveća farmaceutska tvrtka u Hrvatskoj.

Temelji rasta i razvoja oduvijek su im bili, a i danas su njihovi zaposlenici, odnosno njihovo znanje, vještina, timski rad i izvrsnost. JGL broji oko 800 zaposlenika od kojih 76% čine žene, 70% ima visoku stručnu spremu dok je prosječna dob zaposlenika 37 godina. Cilj JGL-a je kontinuirano razvijati vještine upravljanja i vodstva na svim razinama, kao i pružanje prilike svim zaposlenicima za razvojem, s time da kontinuirano održavaju motivirajuće timsko okruženje. JGL svoje aktivnosti usmjerava na istraživanje i razvoj, registraciju, proizvodnju, marketing i prodaju generičkih lijekova na recept, bezreceptne lijekove, lijekove bazirane na prirodnim sirovinama, dijetetske proizvode, medicinske proizvode i dermokozmetiku, a surađuje i s drugim farmaceutskim kompanijama kao što su Bristol-myers Squibb, Krka, Christian Hansen i Zetta Pharmaceutici. JGL danas ima preko 540 vlastitih proizvoda te posluje na mnogobrojnim tržištima regije Jugoistočne Europe.

JGL-om rukovodi Uprava u osobi generalnog direktora, te je za svoj rad odgovorna Nadzornom odboru koji ju i bira.

Predsjednik Uprave: Ivo Usmiani

¹⁹ JGL d.d., Povijest, <<http://www.jgl.hr/hr/o-jgl/povijest/>>

Nadzorni odbor: Zdravko Saršon (predsjednik), Eva Usmiani Capobianco (Zamjenica predsjednika), Marina Pulišić i Grozdana Božić (članice).

Organizacijska struktura JGL-a je procesno orijentirana funkcijska organizacijska struktura. Definiran je odnos između matice kao strateškog centra i operacija na pojedinim tržištima kako bi se postigla ravnoteža između potpunog delegiranja ovlaštenja i odgovornosti na lokalne operacije i strateškog vođenja i usmjeravanja iz korporativnog središta.

JGL nudi širok proizvodni portfelj, sa gotovo 100 brendova, 540 proizvoda i 1.100 varijacija koji su razvrstani na receptne proizvode, bezreceptne proizvode te proizvode Aqua Maris. Nekoliko najjačih brendova JGL-a jesu: aqua Maris, Meralys, Pigrel, Ranix, Esvontral, Latanox, Dramina itd...

Strateški prioriteti JGL-a su internalizacija poslovanja i globalizacija ključnih robnih marki. Proces internalizacije započeo je početkom devedesetih godina prošlog stoljeća. Proširio se na tržišta Jugoistočne Europe, te svoje širenje nastavio prema Rusiji, a zatim koncentrično i prema drugim državama. JGL osim otvaranje tvrtki na inozemnim tržištima, velik dio prihoda ostvaruje izvozom vlastitih proizvoda na ostala tržišta svijeta, te je zahvaljujući partnerskim suradnjama prisutan u još dvadesetak zemalja svijeta.

5.2 DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE TRGOVAČKOG DRUŠTVA JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. RIJEKA

5.2.1 POKAZATELJ EKONOMSKOG UČINKA

Bez obzira na recesiju JGL je u posljednjih pet godina udvostručila ukupne prihode. Snažnom stopom rasta na inozemnim tržištima, investiranjem u proizvodne prostore i opremu rezultiralo je vrlo uspješnim, te daljnjim rastom poslovnih rezultata JGL je postala druga najveća farmaceutska tvrtka u Hrvatskoj.²⁰

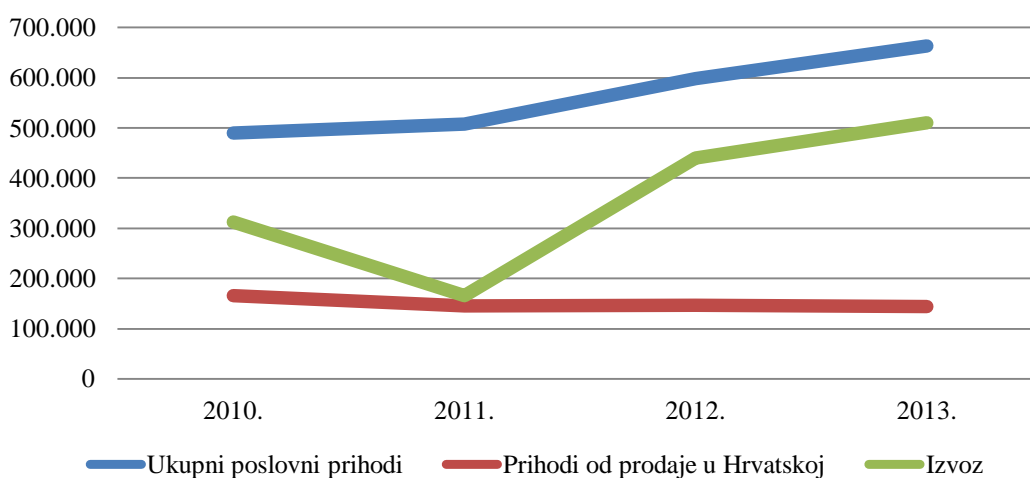
U 2010. godini udio izvoza u ukupnim prihodima činio je 66%, dok je 2011. porastao na 70%. To je rezultat jačanja partnerskih odnosa na ključnim tržištima, te lansiranje novih proizvoda kao promoviranja ključnih trendova. U 2011. godini se bilježi rast rashoda u odnosu na 2010.

²⁰ JGL d.d., Izvješće o održivom razvoju 2011. godine <<http://www.jgl.hr/hr/zajednica-i-jgl/odrzivi-razvoj/ciljevi-strategije-i-inicijative/>>

godini, no taj rast je bio značajno manji u odnosu na rast prihoda što je rezultiralo povećanjem neto dobiti. U 2012. godini udio izvoza u poslovnim prihodima iznosio je 73,57% dok je u 2013. godini porastao na 76,89% što je rezultat snažnijeg utvrđivanja brendova i razvoja novih. Značajniji utjecaj na ukupne prihode i izvozne rezultate ima Rusija, gdje je u 2013. godini ostvaren porast prodaje za 24% u odnosu na prethodnu godinu, sa udjelom od 66,88% u poslovnim prihodima. S obzirom na recesiju, prodaja na Hrvatskom tržištu bilježi stagnaciju. Trend rasta prihoda nastavio se i u 2014. godini kada su poslovni prihodi bilježili rast od 11% u odnosu na 2013. godinu, pri čemu je veliki utjecaj imala prodaja u inozemstvu.

Ukupno među proizvođačima, bez obzira bilo originalnih ili generičkih proizvođača lijekova na hrvatskom tržištu, JGL zauzima 14. mjesto, što je u biti 5. mjesto među proizvođačima generičkih lijekova. U 2013. godini udio JGL-a u ukupnom farmaceutskom tržištu Hrvatske iznosio je 2,48%.

Grafikon 4: Ostvareni ukupni prihodi od 2010. - 2013. godine u trgovačkom društvu JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. Rijeka

5.2.2 POKAZATELJ DRUŠTVENOG UČINKA

JGL kroz svoje poslovanje iz godine u godinu nastoji imati što otvoreniji odnos prema zaposlenicima. Nastoji im omogućiti poticajnu radnu atmosferu, njegovati zdrave međuljudske odnose te održavati dobru komunikaciju s vanjskim i unutarnjim dionicima. Cilj joj je da unutar organizacije stvori klimu koje će podupirati kreativnost, slobodno iznošenje mišljenja i rasprave o problemima. JGL nastoji razviti poticajnu i kooperativnu kulturu koja

će biti usmjerena na uspjeh na način da se ciljano razvijaju leaderske i menadžerske vještine te da se osigura preuzimanje odgovornosti i samostalnosti zaposlenika i time postigne izvrsnost i kvaliteta.²¹ Ona želi stvoriti sustav unutar kojeg predrasude i ograničenja nisu dobrodošli, te korporativnu kulturu koja će današnjim snažnim konkurentskim izazovima ponuditi odgovor.

❖ Analiza zaposlenika

Prilikom zapošljavanja usmjeravaju se transparentnoj i stručnoj vođenoj selekciji kandidata. Prioritete pri zapošljavanju imaju magistri farmacije, a kako bi ih privukla JGL se predstavlja na fakultetima putem raznih programa i organiziranih susreta.

Tako je u 2010. godini zaposleno 30 novih ljudi, dok je u 2011. godini unutar Hrvatske zaposleno 49 zaposlenika. U 2011. godini u JGL-u je imala 524 zaposlenika. U Hrvatskoj je bilo zaposleno 316 zaposlenika od kojih je 294 zaposlenika bilo zaposleno na neodređeno vrijeme, a ostalih 22 na određeno. Čak je 73% zaposlenika ženskog spola, dok je top menadžment činilo oko 55% žena. Prosječna dob zaposlenika u 2011. godini je bila 38 godina. S obzirom na činjenicu da prioritete prilikom zapošljavanja imaju magistri farmacije, nešto više od 50% zaposlenika ima visoko obrazovanje, te više od 90% top menadžmenta u tvrtki radi duže od 15 godina, a čak njih 80% je izraslo na top menadžment poziciju unutar same tvrtke.

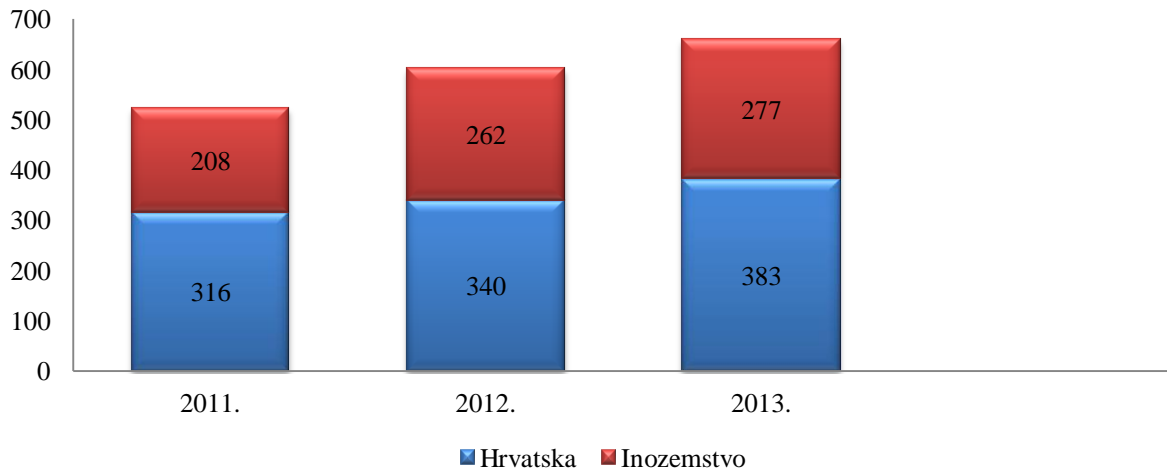
Godinu dana nakon povećava se broj zaposlenika na 602, od kojih je 340 zaposlenika bilo zaposleno u Hrvatskoj. U ukupnom broju zaposlenika prema spolu i dalje prevladavaju žene, dok se u top menadžmentu udio koji čine žene povećao na 77%. Prosječna dob zaposlenika jednaka je kao i prethodne godine, dok se udio zaposlenika sa visokom stručnom spremom povećao na 70%.

U 2013. godini zabilježeno je ponovno povećanje broja zaposlenika, u kojem je bilo zaposleno 660 zaposlenika. Povećanjem ukupnog broja zaposlenika povećan je i broj zaposlenika u Hrvatskoj na 383 zaposlenika. U ukupnom broju zaposlenih i dalje prevladavaju žene sa nešto manjim udjelom od 70,90% u odnosu na prethodnu godinu. Samo njih 66 zaposlenika je imalo ugovor na određeno vrijeme dok je ostatak zaposlenika imao na

²¹ JGL d.d., Izvješće o održivom razvoju 2014. godine <<http://www.jgl.hr/hr/zajednica-i-jgl/odrzivi-razvoj/ciljevi-strategije-i-inicijative/>>

neodređeno. Postotak visokoobrazovanih zaposlenika jednak je kao i prethodne godine, dok je prosječna dob zaposlenika 37 godina.

Grafikon 5: Ukupan broj zaposlenih od 2010. – 2013. godine u trgovačkom društvu JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. Rijeka

❖ **Fluktuacija radnika**

U 2011. godini iz tvrtke je otišlo desetero zaposlenika, te je postotak ukupne fluktuacije bio 3,16%. JGL u 2012. i 2013. godini bilježi povećanu fluktuaciju radnika, i to ponajviše na ruskom tržištu, a razlog tome je ulazak konkurenta Stade akvizicijom Aqualora i strategije ubrzanog širenja njihovih prodajnih operacija kroz zapošljavanje velikog broja medicinskih predstavnika s kompenzacijskim paketom visoko iznad prosjeka tržišta. Stoga je ukupna fluktuacija u 2013. godini iznosila 11%.

❖ **Obrazovanje**

Od samog početka poslovanja JGL-ova ključna strategija je bila kontinuirano razvijati zaposlenike. Stoga iz godine u godinu nastoje osmisliti programe edukacija za zaposlenike koje odražavaju potrebe sustava, a u međuvremenu aktivno pronalaze nove modalitete i pristup u razvoju. Zaposlenici imaju mogućnost sami predložiti edukaciju koji bi željeli proći čime JGL dolazi do informacija i podataka za lakše osmišljavanje novih vrsta edukacije. JGL angažira specijalizirane vanjske dobavljače u svim područjima usavršavanja no nastoje i

iskoristiti interna znanja.²² Provođenjem internih edukacija koje vode njihovi zaposlenici razvili su Mini MBA program, razne antistres programe te edukacije o zdravoj prehrani, kao i informatičke radionice, edukacije za održavanje standarda i unaprjeđenje kvalitete ali i prijenos znanja kroz mentorske programe.

U 2011. godini razvili su kulturu coachinga, koju su postavili kao razvojni alat kako bi osigurali dinamičnu organizaciju učenja. Tako su im u 2010. godini troškovi edukacije iznosili ukupno 2.904.464,00 kuna, dok su u 2011. godini uložili čak 4.092.390,00 kuna.

U 2012. godini čak je 99% zaposlenika prošlo kroz neku vrstu edukacije, dok je JGL u obrazovanje zaposlenika uložila 5.056.800,00 kuna. Godinu dana nakon JGL je uložila nešto manje u obrazovanje zaposlenika, odnosno 3.500.000,00 kuna dok je kroz neku vrstu edukacije prošlo 98% zaposlenika.

❖ Ispitivanje stavova zaposlenika

Kako je za JGL veoma važno zadovoljstvo zaposlenika, te komunikacija unutar tvrtke, svake godine se provodi istraživanje organizacijske klime, zadovoljstvo poslom zaposlenika, osjećaje i misli prema tvrtki u kojoj djeluju, o radnom okruženju i mnoge druge elemente radnog odnosa. Ispitivanje se provodi kako bi se povećala organizacijska efikasnost i uspjeh poslovanja. U 2013. godini u ispitivanju je sudjelovalo 81% zaposlenika, dok je još u 2012. godini definiran akcijski plan na razini cijelog upravljačkog tima tvrtke. Naknadno je odjel ljudskih resursa napravio pripremu komunikacije sa svim menadžerima u hijerarhiji kako bi se osigurala komunikacija prema zaposlenicima na razini svakog odjela.

Uveden je i takozvani orijentacijski program, gdje svaki novi zaposlenik prvi radni dan dobiva plan i program uvođenja u posao te svog mentora. Svi novi zaposlenici se prvi radni dan upoznaju sa tvrtkom, kroz prezentacije iz različitih odjela te posjetom proizvodnog pogona.

Kao što smo već naveli JGL podržava raznolikosti na svim razinama organizacije i ne tolerira diskriminaciju koja se temelji na starosti osobe, posebnim potrebama, vjeri, boje kože, spolu, spolnoj orijentaciji ili bilo kojoj drugoj kategoriji. Bilo kakva vrsta uznemiravanja na radnom

²² OP. cit. pod 21

mjestu se ne tolerira i protivi se temeljnim vrijednostima JGL-a. Do sada u tvrtki nije bilo primjera direktnog uznemiravanja ili diskriminacije.

❖ **Zaštita na radu**

Važan prioritet JGL-a jesu zaštita zdravlja i sigurnosti zaposlenika na radnom mjestu. Briga o zdravlju i sigurnosti provodi se u skladu s nizom heteronomnih zakonskih odredaba i autonomnih akata koje je JGL propisao s ciljem poboljšanja i napretka u smislu sigurnosti na radu i zaštiti od požara, kao i očuvanja okoliša. Odgovornost prema zaposlenicima zahtjeva primjenu najboljih mogućih mjera u prevenciji nezgoda, te su svi dužni kontinuirano voditi računa o sigurnosti na radu. Radi postizanja sigurnog rada i sigurnog okruženja u 2012. godini JGL je poduzela brojne mjere kao i implementacije postojećeg stanja sigurnosti na radu, te provela niz ispitivanja i edukacija kao što su:

- Ispitivanje strojeva i uređaja za rad i radni prostor
- Osposobljavanja za rad na siguran način (provjera znanja zaposlenika iz područja sigurnosti na radu, educiranje novih zaposlenika za rad na siguran način, upoznavanje zaposlenika sa eventualnim opasnostima i štetnostima, kao i preventivnim mjerama)
- Stalni zdravstveni nadzor (stručni tim specijalista medicine rada redovno prati zdravstveno stanje zaposlenika kroz liječničke te sistematske preglede)
- Briga o sredstvima rada (ispitivanje strojeva i uređaja s povećanim opasnostima, ispitivanje električne instalacije, radnog okoliša, ispitivanja iz područja zaštite od požara)
- Interni i eksterni nadzor (redovito praćenje stanja zaštite na radu i otklanjanje eventualnih nepravilnosti)
- Zaštita od požara i eksplozija (pregledi vatrogasne opreme, vatrogasne vježbe, te edukacija novozaposlenih iz protupožarne zaštite od požara)²³

Od 2009. do 2013. godine registrirano je ukupno 23 ozljeda na radu, dok za taj period nije registriran niti jedan slučaj profesionalnog oboljenja. Od 23 ozljeda na radu 5 ozljeda registrirano pri dolasku na radno mjesto i odlasku sa radnog mjesta, a 18 na mjestu obavljanja poslova i radnih zadataka.

²³ OP. cit. pod 21

❖ **Odnos JGL-a prema zaposlenicima**

➤ **20 obljetnica JGL-a**

JGL je 2011. godine proslavio 20. obljetnicu tvrtke te ju je obilježila s nekoliko važnih projekata. U Poreču su organizirali veličanstvenu proslavu za sve zaposlenike. Proslava je obilježena veseljem, pozitivnom atmosferom i osmjesima samih zaposlenika. Proslava je u svakom probudila ponos i iskreni osjećaj pripadnosti JGL-u. Kako bi podsjetio građane kako već 20 godina brine o njihovom zdravlju, JGL je na riječkom Korzu i zagrebačkom Bundeku organizirao besplatne zdravstvene preglede i zabavu za djecu.

➤ **Bal pod maskama**

JGL svake godine organizira bal pod maskama koji je namijenjen svim zaposlenicima i prijateljima. Kreativnim maskama, pozitivnom energijom i veseljem zaposlenici potvrđuju kako istinski uživaju u proslavi.

❖ **Odgovornost za proizvod**

Zakonom o lijekovima te Pravilnikom o postupku i davanja odobrenja za stavljanje gotovog lijeka u promet utvrđen je postupak proizvodnje i ispitivanja, potrebne dokumentacije i stavljanja u promet lijekova, te način provjere kakvoće za lijekove. Agencija za lijekove i medicinske proizvode u Hrvatskoj provodi poslove vezane uz izdavanje odobrenja za stavljanje u promet, praćenje nuspojava i nadzor nad lijekovima i medicinskim proizvodima. JGL osigurava kvalitetu lijeka primjenom EU standarda kvalitete. Za kvalitetu lijeka najprije je odgovoran proizvođač, ali odgovornosti za nju snose i ostali sudionici u lancu kao što su veletrgovine, ljekarne pa i sami pacijenti kroz poštivanje preporuka danih od proizvođača.

JGL polazi od činjenice da se samo kontinuiranom brigom i etičnošću, te stalnim poboljšanjem kvalitete mogu spriječiti neželjeni događaji u svim poslovnim procesima i fazama životnog ciklusa lijeka. Takav način poslovanja omogućuje da se pacijentima pruža djelotvoran, neškodljiv i kvalitetan lijek. Tijekom razvoja proizvoda prikupljaju se informacije o ispravnosti, djelotvornosti i neškodljivosti lijeka kako bi se osigurala kvaliteta istog. Također svi materijali koji se upotrebljavaju pri proizvodnji planiraju se i kontroliraju, te se vrši provjera sustava kvalitete prilikom nabave, gdje se redovito nadziru dobavljači. Nakon stavljanja proizvoda na tržište nastavlja se voditi briga o proizvodu na način da se prate svi događaji tijekom njegove primjene, prikupljaju informacije vezane uz upotrebu

lijeka kao i popratnih pojava prijavljenih od strane pacijenata. Na taj način JGL štiti zdravlje te vodi trajnu brigu o svojim pacijentima. JGL također provodi edukaciju zaposlenika u vezi s aspektima odgovornosti za proizvod. Kako raspolaže s velikim portfeljem proizvoda provodi se edukacija u operativnom marketingu i prodaji, koja uključuje osnovna znanja iz fiziologije, farmakologije, znanja o konkurenciji, načinu i cilju promocije, a za lijekove se provodi obavezna edukacija o farmakovigilanciji.

U Hrvatskoj je Zakonom o lijekovima regulirano označavanje lijekova. Osnovne informacije koje moraju biti istaknute na ambalaži lijeka su:

- zaštićeni naziv lijeka
- generički (kemijski) naziv
- doza i oblik primjene
- proizvođač
- nositelj odobrenja
- broj rješenja Agencije za lijekove i medicinske proizvode
- broj proizvodne serije
- rok valjanosti lijeka
- te hrvatski ean kod²⁴

Osim navedenih podataka svaki lijek sadrži i detaljnu uputu za korisnika kao i način primjene, mjere opreza, mogućih nuspojava te postupanje u slučaju eventualnog predoziranja. Kako bi upute za pacijente bile što razumljivije provodi se i testiranje čitljivosti samih uputa.

Oglašavanje lijekova JGL vrši sukladno Zakonu o lijekovima i medicinskim proizvodima, stoga promoviraju isključivo bezreceptne lijekove, dok je promocija lijekova na recept izričito zabranjena. Isto tako, prilikom promocija JGL ne garantira uspjeh u liječenju bolesti niti ga ne uspoređuje s ostalim lijekovima.

U slučaju prigovora ili nuspojava, reklamacije zaprimaju odgovorne osobe u JGL-u uz podatke o nazivu proizvoda, dozi i kontrolnom broju serije, te ih prosljeđuju u odgovarajući Odjel kako bi se provjerilo dali je prigovor opravdan. JGL nastoji u što je mogućem kraćem

²⁴ JGL d.d., Izvješće o održivom razvoju 2012./2013. godine <<http://www.jgl.hr/hr/zajednica-i-jgl/odrzivi-razvoj/ciljevi-strategije-i-inicijative/>>

roku informirati korisnika o poduzetim mjerama na zaprimljenu reklamaciju. U 2013. godini prijavljeno je ukupno 32 nuspojave na JGL lijekove.

5.2.3 POKAZATELJ OKOLIŠNOG UČINKA

Poslovanje JGL-a ne temelji se isključivo na ostvarivanje profita i širenje na tržište, već i na zaštiti okoliša i očuvanju prirodnih resursa. To je jedno od temeljnih prioriteta poslovanja JGL-a. Ona nastoji djelovati, tako da ne ostavlja negativne posljedice na okolinu, zbog čega i zahtjeva od zaposlenika da svojom odgovornošću i predanošću doprinose ostvarenju tih ciljeva.

U 2011. godini zabilježena su velika ulaganje u zaštitu okoliša, u kojem su realizirane mnoge investicije koje su rezultirale uspjehom, a ukupna visina investicija u zaštitu okoliša iznosila je više od pola milijuna kuna. Vodeći računa o zaštiti okoliša JGL primjenjuje ekološki prihvatljivu tehnologiju novih generacija koja troši manje sirovina i energije u odnosu na drugu tehnologiju. Također ima sveobuhvatni sustav upravljanja okolišem koji je definiran s više dokumenata.

❖ Gospodarenje otpadom

Proizvodnjom lijekova JGL ujedno i proizvodi otpad, kojim je dužna gospodariti prema odredbi Zakona o otpadu i propisa donesenih temeljem tog Zakona. Oni prikupljaju otpad u svakom pogonu i na svakoj lokaciji u odgovarajuće spremnike, kontejnere, preskontejnere i slično i na taj način sprječavaju rasipanje te širenje prašine i mirisa. Otpad se privremeno odlaže u skladišta ili ograđene parcele na otvorenom, a mjesto odlaganja isključivo ovisi o vrsti i svojstvima istog. Nakon privremenog odlaganja otpad se odvozi na oporabu ili na gradsko odlagalište, a uvjete i provedbu mjera za gospodarenje komunalnim otpadom osigurava grad Rijeka.

Uvođenjem novih proizvoda u 2011. godini povećala se i proizvodnja. Povećanom proizvodnjom došlo je i do povećane količine otpada, zbog čega je JGL 2011. godine uložio najviše sredstva kako bi se cjelokupno gospodarenje otpadom izvršilo u skladu s propisima, te kako bi sav opasni otpad bio zbrinut sa posebnom pažnjom.

Godinu dana nakon proširili su kapacitete za privremeno odlaganje otpada novim preskontejnerima koji bolje iskorištavaju prostor, smanjuju transportne troškove, imaju bolje

higijensko - sanitarne uvjete, te umanjuju neugodne mirise. Širenje kapaciteta istih nastavilo se u 2013. godinu, a zavisno o vrsti i svojstvima otpada JGL primjenjuje razne postupke njegove uporabe, kao što su recikliranje, termička obrada, odlaganje, predobrada, tretiranje i sl. Dio otpada se prodaje kao sirovina, čime su u 2012. godini ostvareni prihodi od oko 27.000,00 kuna, a 2013. godine 33.000,00 kuna.

Poduzimajući razne mjere za smanjenje količine otpada rezultirale su uspjehom, te je unatoč povećanoj proizvodnji u 2013. godini zabilježena manja količina otpada u odnosu na prethodnu godinu.

❖ **Gospodarenje otpadnim vodama**

JGL veliku pažnju posvećuje i na obradu otpadnih voda, bez obzira radi li se o tehnološkim, sanitarnim ili oborinskim vodama. 2012. godine uveli su dodatne mjere za poboljšanje kvalitete otpadne vode kao što su nadogradnja sustava obrade otpadnih voda, i internog informiranja i koordinacija mjera u poboljšavanju ili održavanju kvalitete otpadnih voda, te je u 2013. godini uvedeno i utvrđivanje obradivosti otpadnih voda ispitivanjem obradivosti potencijalnog onečišćenja odnosno novih proizvoda. Slijedom mjerenja koje se provode dva puta godišnje od strane Zdravstveno – ekološkog odjela Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Primorsko goranske županije može se reći da su ispuštene otpadne vode zadovoljavajuće kakvoće odnosno u skladu propisanim vodopravnim dozvolama.

Izdvajanjem otpadnih voda kod postupka obrade nastaje mulj koji također treba tretirati odgovarajućom, projektiranom i provjerenom metodom obrade. Poduzimajući tu metodu pokazalo se da otpadni mulj JGL-a udovoljava kriterijima za odlaganje na deponij neopasnog otpada, koji je redovitom kontrolom sastava ispitan od strane ovlaštenog laboratorija.

❖ **Gospodarenje vodom**

Kako je JGL iz godine u godinu rastao, širenjem kapaciteta odnosno povećanjem proizvodnje uvođenjem novih proizvoda došlo je i do povećanja potrošnje vode. Tijekom 2011. godine potrošeno je oko 15.395 m³ vode, dok se u 2012. godine potrošnja vode povećala za 9%. Godinu nakon nastavilo se povećanje potrošnje vode, te se u odnosu na prethodnu godinu potrošnja vode povećala za 11%, no relativna potrošnja vode po jedinici proizvoda ne raste već stagnira što ukazuje da JGL odgovorno gospodari vodom.

❖ **Gospodarenje električnom energijom**

Kroz svoje poslovanje JGL nastoji kroz razne mjere smanjiti potrošnju energije. Tako je 2011. godine potrošnja energije uvećana za 22% u odnosu na prethodnu godinu. Kao što se povećala potrošnja vode zbog uvođenja novih proizvoda i povećanja kapaciteta, tako se povećala i potrošnja energije.

Vodeći računa o potrošnji energije JGL je u 2011. godini instalirao solarne panele za pripremu tople vode čime je dio potrošene energije potrošeno iz obnovljivih izvora. Zbog uvođenja novih energetski zahtjevnijih tehnologija, strožih zahtjeva kvalitete i stabilnosti raznih proizvodnih procesa te intenzivne investicijske odnosno građevinske aktivnosti potrošnja energije u 2012. godini uvećana je za 16% u odnosu na 2011. godinu. Kako je proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora put prema održivom razvoju, JGL te iste godine ulaže dodatna sredstva u fotonaponske elektrane koje omogućuju pretvorbu sunčeve energije u električnu.

U 2013. godini je obilježeno povećanje potrošnje energije od 3%, no mjerenjem odnosa količine utrošene energije i opsega proizvodnje ukazuje kako potrošnja energije po jedinici proizvoda opada. JGL je veliki korak u poslovanju i korištenju obnovljivih izvora energije napravio upravo u 2013. godini kada je sklopio ugovor s HEP opskrbom o kupnji njihovog proizvoda „Zelen“ odnosno ugovor o dobivanju hidro energije za sve potrebe na svim lokacijama u ukupnom iznosu predviđene potrošnje.

5.3 SPONZORSTVA I DONACIJE

JGL-ova strategija razvoja je djelovanje kao društveno odgovorno u svojem okruženju. Stoga se iz godine u godinu trude biti humani i aktivni na području sponzorsko donatorskih projekata. Nastoje podržavati aktivnosti vezane sa zaštitom zdravlja, mora i prirode, surađivati sa školama i fakultetima, te otkriti sve male i velike tajne farmaceutskog posla djeci vrtičke i osnovnoškolske dobi.

U 2011. godini izdvojio je iznos od 573.969,92 kune na račun sponzorstva, a donirao je iznos od 507.845,72 kuna. Godinu dana nakon, za donacije i sponzorstva izdvojili su iznos od 1.509.878,03 kuna, dok je u 2013. izdvojio 969.615,67 kuna. Iz godine u godinu JGL se kroz niz sponzorsko donacijskih inicijativa trudi vratiti zajednici ono što od nje uzima.

JGL je prilikom doniranja najviše orijentiran prema djeci, što ukazuju razne donacije i sponzorstva i time podržavanje inicijativa udruga koje pomažu djeci i obiteljima suočenim s bolestima. U 2011. donacije su uglavnom bile usmjerene programima i aktivnostima poput projekata udruga Hrabro dijete i Krijesnica koja već dugi niz godina nadahnjuje roditelje čija se djeca liječe na nekom od dječjih onkoloških odjela u Hrvatskoj. Interno sakupljenim proizvodima, odjećom, obućom te financijskim sredstvima potpomogli su u radu Centra za autizam, Međunarodnog kluba žena, društva Naša djeca, Udruge za unaprjeđenje kvalitete življenja osoba s invaliditetom, Doma za psihički bolesne osobe Turnić, dok su blagdane uljepšali djeci u Domu Ivana Brlić Mažuranić, te djeci bez roditelja Gal i Lesković.

➤ **Edukacijski projekt „Edukacija djece o potrebi očuvanja i zaštite jadranskog podmorja“**

Kako je more za JGL jedna od osnovnih sirovina, osim što je sponzor jedriličarskog kluba „3. maj“ te kluba „Primorje Aqua Maris“, 2011. godine odlučila je započeti s provođenjem edukacijskog projekta „Edukacija djece o potrebi očuvanja i zaštite jadranskog podmorja“ uz radionice „More je živo“ koje su proveli članovi društva Paks.

Edukacijski se projekt nastavio i idućih godina, te je 2012. godine odlučeno da se održi i državno natjecanje pod nazivom „More je živo“. Najbolji sudionici u natjecanju dobivaju put u Monaco, Gardaland i Pulu, te se tom idejom htjela privući pažnja na projekt kod učenika ali i znanstvene, stručne i opće javnosti. Cilj projekta je educirati djecu, mlade i roditelje o važnosti očuvanja Jadranskog mora.

➤ **Akcija „Za čiste plaže i čisti nos“**

Akcija pod sloganom „Za čiste plaže i čisti nos“ prvi se puta organizirala 2011. godine sa ciljem prikupljanja otpada i čišćenja teško dostupnih plaža u krčkoj Općini Punat. Slogan je osmišljen sa ciljem da se akcija poveže sa njihovim najvećim brendom te da se istakne vrijednost samog proizvoda. U akciju su bili uključeni isključivo zaposlenici JGL-a koji su čistili plaže, te se akcijom željelo osvijestiti ljude o važnosti održavanja ravnoteže između potreba čovječanstva i ograničenih prirodnih mogućnostima naše planete. Godinu dana nakon drugo izdanje akcije čišćenja plaža prošireno je čišćenjem podmorja gdje su JGL-ovi zaposlenici u podmorju i priobalju južne obale otoka Krka sakupili 4 kubika krupnog otpada.

➤ **Grupa SREDOZEMNA MEDVJEDICA**

Nakon lansiranja spreja za nos Meralys koji je nastao kombinacijom morske vode i lijeka, sa maskotom sredozemne medvjedice na ambalaži proizvoda, podržali su u radu Udrugu za istraživanje i zaštitu prirode – Grupu sredozemna medvjedica. Udruga se bavi istraživanjem i obilaženjem mogućih staništa sredozemne medvjedice u hrvatskom dijelu Jadranskog mora kako bi se utvrdilo koliko se često jedinke pojavljuju na tim mjestima.

Donacijom 2011. godine Udruga je kupila podvodnu kameru za praćenje sredozemne medvjedice, no tom donacijom nije završila velikodušnost JGL-a, već su iz godine u godinu nastavili podržavati rad Udruge.

➤ **Posjet JGL-a**

JGL pruža mogućnost studentima da odrađuju praksu u njihovoj tvrtki. Zaposlenici JGL-a pomažu učenicima i studentima u pisanju maturalnih, odnosno diplomskih radova. Zbog želje da studenti i učenici budu upoznati sa poslovanjem JGL-a, 2011. godine organiziran je jedan posjet, gdje ih je posjetila grupa od 36 učenika 4. razreda Srednje medicinske škole, smjera farmaceutski tehničari iz Osijeka.

➤ **Svjetski dan zdravlja u Rijeci**

Uz podršku Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Primorsko goranske županije i grada Rijeke obilježen je Svjetski dan zdravlja. U 2012. godini organiziran je bogat program koji je sadržavao međugeneracijska sportska natjecanja, nordijsko hodanje za građane, mjerenje šećera u krvi, krvnog tlaka i mineralne gustoće kostiju. Dijelili su se brojni edukativni materijali, liječnička savjetovanja, te je JGL dijelio svoje promotivne brošure o brendovima. Cilj cjelokupnog događaja je osvijestiti građane na važnost zdravlja te stvaranje zajedničke pozitivne energije za zdravlje.

➤ **Humanitarna akcija „Ispunit ću ti želju“**

Kraj 2012. godine obilježen je velikom humanitarnom akcijom „Ispunit ću ti želju!“ u kojoj su sudjelovali mnogi zaposlenici tvrtke. Akcija je bila organizirana tako da će se svakom djetetu iz dječjih domova „Braća Mažuranić“ i „Ivana Brlić Mažuranić“ ispuniti jedna božićna želja. Zaposlenici JGL-a su se veoma potrudili ostvariti želje i djeci uvesti veselja u

doba blagdana. Stoga su pokloni stizali iz svakog kutka JGL-a, neki zaposlenici su djeci napisali i čestitke, dok su neki slali i dodatne poklone što je uveliko razveselilo dječicu.

➤ **Suradnja s odjelom za Biotehnologiju Sveučilišta u Rijeci**

Tijekom svog poslovanja JGL surađuje i s akademskom zajednicom te pruža potporu novim generacijama mladih stručnjaka. Od početka poslovanja JGL sudjeluje u educiranju srednjoškolaca i studenata. U 2010. godini JGL se uključio u program novog studija riječkog sveučilišta „Biotehnologija i istraživanje lijekova“. Sklapanjem sporazuma između Odjela Biotehnologije Sveučilišta u Rijeci i JGL-a, JGL je sudjelovao u nastavi preddiplomskog i diplomskog studija te omogućio studentima i praksu od trajanju od dva tjedna. Neke od edukacija provodile su se unutar laboratorija i odjela JGL-a, a u edukaciji su bile uključene i pokazne vježbe u analitičkim laboratorijima odjela Kontrole kvalitete i Razvojne analitike.

➤ **Stručni skup „Naše more – izvor zdravlja“**

U 2013. godini u organizaciji JGL-a se u Hrvatskom novinarskom društvu održao stručni skup na temu „Naše more – izvor zdravlja u kontekstu globalnog onečišćenja“. Javnosti su bile upućene dvije ključne poruke, a to je da ljudsko zdravlje nije prihvatljiva kolateralna žrtva zagađenja prvenstveno iz etičkih ali i financijskih javnozdravstvenih razloga, te da je nezagađen Jadran još uvijek strateški resurs Hrvatske. Na skupu su sudjelovali stručnjaci s područja biologije mora, ekologije, fizike i zdravstva koji su sve prisutne upoznali s edukativnim programom „More je živo“. Skup je završio sa zaključkom da je potrebno nastaviti promociju Jadrana kao izvorom zdravlja u permanentnom radu s mladim generacijama kroz buduće stručne i znanstvene skupove.

➤ **Bal pod maskama**

Prva humanitarna akcija u kojoj su sudjelovali gotovo svi zaposlenici JGL-a je Bal pod maskama. Odricanjem od nagrada koje su se prethodnih godina dodjeljivale najboljim grupama, za 16.000,00 kuna kupljen je digitalni logopedski set Dnevnom centru za rehabilitaciju „Slava Raškaj“ Rijeka. Centar se bavi rehabilitacijom djece s oštećenjem sluha, usporenim razvojem govora te gluhoslijepe djece.

➤ **Humanitarna akcija „I tvoja kap pomaže“**

U 2012. godini pokrenuta je i akcija „I tvoja kap pomaže“, gdje se novac prikupljao na svakom kongresu, te je na 12. kongresu Hrvatskog oftalmološkog društva i desetom izdanju Savjetovanja farmaceuta Hrvatske prikupljeno 35.000,00 kuna. Prikupljeni novac doniran je Hrvatskoj Zakladi za školovanje slijepih „Marko Brkić“ za projekt financijske potpore školovanju slijepih učenika i studenata Hrvatske.

U sklopu 6. Međunarodnog kongresa gastroenterologa prikupljeno je 25.000,00 kuna a prikupljen novac bio je namijenjen splitskoj udruzi „Sanus“, čija je misija zaštita i podrška obiteljima djece oboljele od malignih bolesti.

JGL je Zakladi „Hrvatska kuća srca“ kojoj je svrha promicanje prevencije kardiovaskularnog zdravlja donirao 50.000,00 kuna. Istoj Zakladi doniran je prikupljeni novac na 9. Kongresu Hrvatskog kardiološkog društva i 3. Kongresu Hrvatske udruge kardioloških medicinskih sestara. Humanitarna akcija se nastavila i idućih godina.

5.4 NAGRADE I PRIZNANJA

JGL je kroz svoje poslovanje ostvario mnoga priznanja i nagrade.

- ✓ U 2011. godini dobitnik je Indeks DOP-a za najveći napredak u odnosu na godinu ranije od strane Hrvatske gospodarske komore i Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj.
- ✓ Dobitnik je nagrade Zlatni ključ za najboljeg izvoznika u Rusiju u 2010. godini od udruge Hrvatski izvoznici.
- ✓ Izvrsnom praksom upravljanja ljudskim resursima Selection d.o.o. dodijelio mu je Certifikat Poslodavac Partner u 2011. godini
- ✓ Iste godine dobio je priznanje kao treći proizvođač na svijetu u kategoriji nasal saline, te najvećem brendu u svijetu na osnovi morske vode Aqua Marisu koji drži 5,2 svjetskog tržišta

- ✓ U DEPMA istraživanju koje je proveo zagrebački Centar za istraživanje tržišta Gfk 2010./2011. godine osvojio je Nagradu Best Buy za Aqua Maris u kategoriji sprej za nos
- ✓ Na festivalu oglašavanja Ideja X 2011. godine, osvojio je nagradu X u skupini „Best on market“ za tiskovni oglas promotivne kampanje Meralys
- ✓ Krajem veljače 2012. godine Hrvatska gospodarska komora je JGL-u dodijelila nagradu Zlatna kuna u kategoriji velike tvrtke. Tijekom prosinca iste godine na svečanoj je sjednici Gospodarskog vijeća u Gran hotelu Bonavia JGL-u dodijeljena plaketa Zlatna kuna u kategoriji velikih poduzeća za ostvarene rezultate poslovanja u 2011. godini s područja Primorsko – goranske županije.
- ✓ Iste godine JGL je među pet najbolje ocijenjenih poslodavaca u procesu upravljanja ljudskim resursima temeljem Certifikata Poslodavac Partner.
- ✓ 2013. godine povodom obilježavanja Dana državnosti uručivala su se državna odličja i priznanja zaslužnim pojedincima, tvrtkama i kulturnim institucijama, te je JGL-u pripala povelja Republike Hrvatske za izniman doprinos u gospodarstvu i poticanje društvenog razvoja.
- ✓ Iste godine JGL je ponovno ušao među top 5 Poslodavaca Partnera u Hrvatskoj u procesu upravljanja ljudskim resursima.
- ✓ Na 28. izdanju izložbe inovacija i novih proizvoda INPEX koji se održao u Pittsburghu JGL je osvojio Zlato za Aqua Maris sustav za ispiranje i sprej za nos Meralys.
- ✓ 2014. godine ponovno mu je dodijeljeno priznanje Indeks DOP-a u kategoriji velikih poduzeća.²⁵

²⁵ JGL d.d., Priznanja i nagrade < <http://www.jgl.hr/hr/o-jgl/priznanja-i-nagrade/>>

Društveno odgovorno poslovanje JGL-a može se očitati kroz jasno definirane vrijednosti od kojih su najvažniji timski rad zaposlenika, bliskost u komunikaciji te visoko postavljeni ciljevi i standardi kvalitete. Detaljnom analizom tržišnih segmenata, potencijala i konkurenata, te lansiranjem proizvoda na tržište u pravo vrijeme JGL je ostvario uspjehe na tržištu. Kroz svoje poslovanje potiče radnike na kontinuirano učenje, razvoj, na preuzimanje odgovornosti te uvažava mišljenje svakog radnika što je veoma važno prilikom stvaranja dobre radne atmosfere što rezultira rastom i razvojem samog poduzeća. Kroz razna sponzorstva i donacije, vraća zajednici ostvareni profit, te pomaže onima kojima je to najpotrebnije.

6. KRITIČKI OSVRT NA IMPLEMENTACIJU DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA NA ODABRANIM TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA

Prema podacima koje sam prikupila putem interneta, te izvješća o društveno odgovornom poslovanju PLIVE i JGL-a možemo vidjeti kako obje tvrtke posluju kao društveno odgovorne uzimajući pritom u obzir utjecaje na okoliš, racionalno korištenje ograničenih resursa, ulaganje u zaposlenike te odnose prema partnerima, dobavljačima i potrošačima.

Prema podacima iz izvješća, PLIVA veliku pažnju daje zaposlenicima, gdje izričito zabranjuje diskriminaciju, te iz godine u godinu ulaže u obrazovanje svojih zaposlenika. JGL također vodi brigu o svojim zaposlenicima, te nastoji unutar organizacije stvoriti kulturu u kojoj će zaposlenici rješavati probleme razgovorima, te slobodnim iznošenjem svojeg mišljenja. Kako bi izgradili odnose sa kupcima obje tvrtke proizvode kvalitetne proizvode, prema standardima kvalitete te omogućuju potrošačima da iznosu svoje mišljenje glede proizvoda. Kroz mnoge humanitarne akcije možemo vidjeti kako se tvrtke brinu o zajednici. Mnogi projekti su bili usmjereni očuvanju okoliša, a razne donacije i sponzorstva su omogućili liječenje mnogih bolesnika, a ponajviše djece. Objе tvrtke pomogle su raznim udrugama i zdravstvenim ustanovama pri kupovini skupih aparata za liječenje pacijenata.

Iz svega navedenog možemo zaključiti kako su uistinu obje tvrtke svjesne važnosti društveno odgovornog poslovanja, te kako doprinose održivom razvoju. No, kako svako poduzeće posluje radi ostvarivanja profita, pitanje je dali se iza društveno odgovornog poslovanja PLIVE i JGL-a prikazanih javnosti ipak nešto krije, te što je poslodavac sve u stanju učiniti za ostvarivanje profita.

Zahvaljujući internetu danas su dostupne informacije o djelovanju farmaceutske industrije. Većina skupina lijekova koje nam u novije vrijeme isporučuje farmaceutska industrija, u prvom redu one za kronične bolesti, imaju slabu djelotvornost, potencijalno su škodljivi i prilično skupi. Postavlja se pitanje kako to da u modernom svijetu gdje su znanost i tehnologija riješile mnoge probleme ljudskog roda i bitno mu olakšale život, na tako važnom području kao što su proizvodnja lijekova koje su vezane uz život i zdravlje nemamo kvalitetniji odgovor na problem bolesti i patnje. Odgovor je jednostavan, kad bi se proizvodili lijekovi koji bi imali stvaran učinak ili već jači učinak, sve bi bilo manje bolesnika i time bi tržište za farmaceutske tvrtke postalo sve manje, što se nikako ne isplati istima.

Drugo pitanje, koje je također od velike važnosti, jest zašto postojeći proizvodi farmakoindustrije posjeduju imidž vrlo kvalitetne robe? Razvoj i plasman lijeka započinje istraživanjem i završava ispisanim receptom. Takav je postupak dug i sastoji se od velikog broja procesa, te se u konačnici taj lijek prikaže kao boljim i potrebnijim nego što on uistinu jest.

Naime, godinama unazad koristila se jedna vrsta lijekova, dok su sada svi ti lijekovi zamijenjeni novim, navodno boljim lijekovima. Znajući pritom da ljudi i ovako imaju već previše vlastitih briga, isti se nisu pitali čemu zamjena lijeka koji učinkovito ispunjava svoju funkciju. Zahvaljujući knjizi Lidije Gajski, danas je već svima poznato kako farmaceutska industrija upravlja svima. Sa ciljem ostvarivanja profita, farmaceutska se industrija morala osigurati da će prodati te lijekove.

Kako farmaceutska industrija ne prodaje svoje lijekove potrošačima direktno, već preko doktora i raznim zdravstvenih ustanova, odlučila se na potkupljivanje istih. Tako im je ponudila razne novčane povlastice, bonove i putovanja, a zauzvrat je tražila prepisivanje njihovih lijekova. Na taj način došlo je do toga da doktori prepisuju i „tjeraju ljude“ na korištenje različitih lijekova koji vjerojatno u većini situacija nisu niti potrebna.

Kao i mnoge tablete, tako i cjepiva kao npr. cjepiva za gripu nemaju nikakvog učinka ili pak imaju negativan učinak na zdravlje, pojavila su se na tržištu i predstavila potrošačima kao lijek koji sprječava gripu. U cijelu tu priču uključeni su i samo političari koji su donijeli odluku kako je cjepivo obavezno i time farmaceutska industrija opet ostvaruje zaradu. S obzirom da su mnogi upoznati odnosno informirani o situaciji glede lijekova i cjepiva, protive se odnosno izbjegavaju cijepiva i tablete. Kako država ne može nikako natjerati da se cijepe, već je to pravo izbora same osobe, odlučila je donijeti uvjet kako prilikom upisa u Osnovnu školu djeca moraju biti cijepljena. Na taj način roditelji opet nemaju mogućnost izbora, već trebaju cijepiti dijete što opet ide na ruku farmaceutske industrije. Veoma je interesantno kako je kod bolesti kao što je kolesterol godinama bila propisana jedna granica po kojoj se utvrđivalo jeli kolesterol povišen, a dana je ta granica niža. Razlog snižavanja kriterija utvrđivanja kolesterola je neobjašnjen.

Osim davanja povlastica raznim ustanovama i doktorima farmaceutska industrija potplaćuje i nastavnike, kako bi oni svojim studentima prenosili lažne informacije. Proizvodnjom novog lijeka, odnosno prije njegovog stavljanja na tržište, trebalo bi se dugi niz godina provoditi

istraživanja o ispravnosti lijeka, te utvrditi posljedice ili nuspojave konzumacijom istih. Na žalost takva se istraživanja u stvarnosti provode puno kraće, čime uzimajući određenih lijekova dolazi do drugih bolesti, a nekada su posljedice katastrofalne kao što je umiranje ljudi. Istraživanja koja se provode kako bi se utvrdile takve posljedice, na žalost nikad ne ide toliko duboko, a mediji neće objaviti takve informacije jer štite sebe znajući pritom da ih farmaceutska industrija drži u šaci.

Na takav način dolazi do korupcije, a zdravstvene ustanove i doktori ne služe svojoj svrsi, već pomažu farmaceutskoj industriji znajući pritom da će dobiti određene povlastice.

Danas je već jasno poznato kako je farmaceutska industrija snažan politički čimbenik. Njezina politička moć ne proizlazi iz njenog stvarnog značaja za državu i društvo. Naime, ona zapošljava mnogo radnika, pridonosi izvozu, predstavlja značajan izvor poreznih prihoda za državu što znači da ima veliku gospodarsku važnost. Međutim pitanje je odnos koristi koju donosi državi u odnosu na štetu koju stvara društvu koja primjenjuju prekomjernu i nepotrebnu količinu lijekova. Farmaceutska industrija pregovara jezikom novca čime vlade prihvaćaju njihove zahtjeve, znajući pritom kojom financijskom moći iste raspolažu. Na taj način nastaje začarani krug unutar kojeg postoje oni koji zahvaljujući djelovanju u korist farmaceutske industrije ostvaruju dodatne prihode i povlastice te ne vode računa o budućnosti, te oni koji u cijelom tom krugu nemaju mogućnost izbora i moraju prihvatiti ovakav način djelovanja.

PLIVA i JGL su izrazito profitabilne tvrtke i kroz razne aktivnosti se ljudima predstavljaju kao društveno odgovorne, no pitanje je dali njihove tablete i lijekovi uistinu pomažu u liječenju i sprječavanju nastanka bolesti ili je to samo varka za ljude radi ostvarivanja profita. Kao što smo naveli, cjepiva protiv gripe nemaju nikakvog učinka, ali PLIVA je 2009. godine organizirala cijepljenje za svoje zaposlenike na koje se odazvalo 334 radnika. Također obje tvrtke organiziraju akcije na kojima predstavnici tvrtke održavaju predavanja o pravilnoj primjeni lijekova i zaštiti zdravlja društva, no pitanje je dali tim predavanjima nastoje educirati građane ili pak nastoje građanima nametnuti potrebu za određenim lijekom? Također je pitanje dali su učinci tableta prezentirani od strane predstavnika realni, ili je pak to još jedan način privlačenja korisnika.

Činjenica je da trgovačko društvo PLIVA HRVATSKA d.o.o. i JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. posluju prema određenim standardima čime se prikazuju svijetu kao

društveno odgovorne, ali pitanje je dali iza svega toga postoje planovi kojima se nastoji ostvariti puno veći profit i širenje na nova tržišta ne razmišljajući o zaštiti i poboljšanju zdravlja ljudi kao konačnim ciljem.

Naime, mi se nalazimo u razdoblju kada negativni fenomeni sadašnjosti postaju prepoznatljivi, te nastupa vrijeme njihova preispitivanja i kritike. Iz te kritike rađaju se nove ideje. U različitim područjima života sve su brojniji alternativni pokreti i grupe koje se opiru postojećem ustroju i žive u skladu s nadolazećim novim senzibilitetom i svjetonazorom. Većina je današnjih intelektualaca negativno orijentirano prema suvremenoj civilizaciji, a velik je broj aktivno angažiranih u kritici i rekonstrukciji postojećeg sustava. Što se tiče medicine u skandinavskim zemljama grupe roditelja odbijaju cijepljenje djece, a bolesnici se sve više okreću alternativnim terapijskim postupcima. U medicinskim i drugim stručnim časopisima se sve više radova temelji na istraživanju negativnih fenomena u medicinskoj znanosti i praksi, a također se i sve veći broj knjiga temelji na negativnim aspektima medicine koje problematiziraju. U kritičkim osvrtima počeli su sudjelovati i mediji, gdje se sve više okreću praksi farmaceutske industrije. Na ovakav način stvorit će se sve veći razlozi za istraživanjem što se krije iza velike farmaceutske industrije, što će možda dovesti do stvaranja puta novog mentaliteta i nove medicinske kulture.

7. ZAKLJUČAK

Danas se veliki broj kompanija pridržava načela održivog razvoja i koncepcije društveno odgovornog poslovanja. Poslodavci su u prošlosti isključivo imali za cilj ostvarivanje profita, pri čemu nisu vodili brigu o okolišu, zaposlenicima, dobavljačima i drugim dionicima, što je ostavilo veoma negativne posljedice na današnje društvo.

Današnje društvo sve više shvaća koncepciju društveno odgovornog poslovanja, pri čemu su menadžeri shvatili da takva koncepcija donosi koristi kao što su bolji odnosi s okolinom, zaposlenicima koji su iz istog razloga puno motiviraniji, te veću konkurentnost.

U Hrvatskoj koncepcija društveno odgovornog poslovanja u poduzećima nije zastupljena u velikom broju, no pojedine tvrtke su uvele tu koncepciju i posluju prema njihovim načelima. PLIVA i JGL kao Hrvatske tvrtke svoje poslovanje temelje na koncepciji društvene odgovornosti, što se očituje kroz razne edukacije zaposlenih, razne donacije i sponzorstva, zaštite okoliša i sredina u kojoj posluju. Organiziraju mnoge događaje u kojima sudjeluje lokalna zajednica, a i sami zaposlenici, te su također dobitnici mnogih nagrade koje primaju iz godine u godinu.

Prema svim podacima očito je kako se obje tvrtke pridržavaju načela održivog razvoja, ali kao što sam već navela pitanje je što se nalazi iza toga? Dali su uistinu svi lijekovi koje te tvrtke proizvode djelotvorni, i dali ispunjavaju svoju funkciju. Sve je to jedan veliki upitnik na koji vjerojatno nikada nećemo znati odgovor, stoga mislim da svaka osoba treba voditi računa o sebi, te prije odlaska liječniku pokuša izliječiti prirodnim putem, a isto tako i istražiti na internetu i uputiti o čemu se radi, te pročitati iskustva drugih sa istim ili sličnim simptomima. Većina doktora je danas potplaćena i propisuju nepotrebne lijekove, a kako bi se takav sistem promijenio trebalo bi osvijestiti ljude o funkcioniranju sustava u zdravstvu. No na žalost, prema mom mišljenju ovaj se problem nikada neće moći riješiti u cijelosti, jer je jako mali broj onih koje novac neće promijeniti, a jako velik broj onih kojima je novac važniji od očuvanja i zaštite zdravlja ljudi, a time i cijele planete Zemlje.

8. LITERATURA

➤ Knjige

1. Črnjar, M., Črnjar, K., *Menadžment održivog razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka, 2009.
2. Gajski, L., *Lijekovi ili priča o obmani*, Pregamena, Zagreb, 2009.
3. Krkač, K., *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost*, Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Mate, 2007.
4. Tafra Vlahović, M., *Održivo poslovanje*, Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“, Intergrafika, Zaprešić, 2011.

➤ Internet izvori

1. JGL d.d., *Izješće o održivom razvoju 2011. godine*, preuzeto 30. lipnja 2015. godine <<http://www.jgl.hr/hr/zajednica-i-jgl/odrzivi-razvoj/ciljevi-strategije-i-inicijative/>>
2. JGL d.d., *Izješće o održivom razvoju 2012./2013. godine*, preuzeto 30. lipnja 2015. godine <<http://www.jgl.hr/hr/zajednica-i-jgl/odrzivi-razvoj/ciljevi-strategije-i-inicijative/>>
3. JGL d.d., *Izješće o održivom razvoju 2014. godine*, preuzeto 30. lipnja 2015. godine <<http://www.jgl.hr/hr/zajednica-i-jgl/odrzivi-razvoj/ciljevi-strategije-i-inicijative/>>
4. JGL d.d., *Povijest*, preuzeto 30. lipnja 2015. godine <<http://www.jgl.hr/hr/o-jgl/povijest/>>
5. JGL d.d., *Priznanja i nagrade*, preuzeto 30. lipnja 2015. godine <<http://www.jgl.hr/hr/o-jgl/priznanja-i-nagrade/>>
6. JGL d.d., *JGL danas*, preuzeto 30. lipnja 2015. godine <<http://www.jgl.hr/hr/o-jgl/jgl-danas/>>
7. Pavić Rogošić, L., *Društveno odgovorno poslovanje*, ODRAZ Održivi razvoj zajednice, Zagreb, Hrvatska, 2006., preuzeto 05. srpnja 2015. godine <<http://www.odraz.hr/media/21845/dop.pdf>>
8. PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, *Podaci o kompaniji*, preuzeto 24. svibnja 2015. godine <<http://www.pliva.hr/pliva/podaci-o-kompaniji>>
9. PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, *Djelatnosti*, preuzeto 24. svibnja 2015. godine <<http://www.pliva.hr/pliva/djelatnosti>>

10. PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, *Nagrade i priznanja*, preuzeto 24. svibnja 2015. godine <<http://www.pliva.hr/pliva/nagrade>>
11. Sušanj Šulentić, T., Fressi, S., Lopotar Mihalinec, M., *Izvješće o održivom razvoju 2009. godine*, PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Hrvatska, 2011., preuzeto 25. svibnja 2015. godine <<http://www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju>>
12. Sušanj Šulentić, T., Fressi, S., Lopotar Mihalinec, M., *Izvješće o održivom razvoju 2010. godine*, PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Hrvatska, 2011., preuzeto 25. svibnja 2015. godine <<http://www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju>>
13. Sušanj Šulentić, T., Fressi, S., Lopotar Mihalinec, M., *Izvješće o održivom razvoju 2011. godine*, PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Hrvatska, 2013., preuzeto 25. svibnja 2015. godine <<http://www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju>>
14. Sušanj Šulentić, T., Pandžić Kuliš, D., Lopotar Mihalinec, M., *Izvješće o održivom razvoju 2012./2013. godine*, PLIVA HRVATSKA d.o.o., Zagreb, Hrvatska, 2014., preuzeto 15. kolovoza 2015. godine <<http://www.pliva.hr/img/themes/pcfrontend/izvjesca/2013/kontakt.html>>

9. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Struktura zaposlenika s obzirom na stručnu spremu 31.12.2011.godine u trgovačkom društvu PLIVA d.o.o. Zagreb.....	16
Grafikon 2: Broj darovatelja krvi od 2009. – 2011. godine u trgovačkm društvu PLIVA d.o.o. Zagreb.....	18
Grafikon 3: Količina korištene vode od 2009. – 2011. godine izražene u kubnim metrima u trgovačkom društvu PLIVA d.o.o. Zagreb.....	23
Grafikon 4: Ostvareni ukupni prihodi od 2010. - 2013. godine u trgovačkom društvu JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. Rijeka.....	34
Grafikon 5: Ukupan broj zaposlenih od 2010. – 2013. godine u trgovačkom društvu JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. Rijeka.....	36

10. SAŽETAK

Mnogi su znanstvenici još sredinom prošlog stoljeća predviđali probleme neodrživog poslovanja. Pitanje održivog razvoja od velike je važnosti od kada je čovjek počeo neracionalno koristiti prirodne resurse. Stoga je i od velika važnosti da poduzeća posluju prema načelima društveno odgovornog poslovanja. U ovom je radu analizirano društveno odgovorno poslovanje trgovačkog društva PLIVA d.o.o. Zagreb i trgovačkog društva JADRAN-GALENSKI LABORATORIJ d.d. Rijeka. Opisano je njihovo poslovanje prema načelima društveno odgovornog poslovanja, mjere koje poduzimaju, te ulaganje u investicije. S obzirom na uspješno poslovanje obje tvrtke su dobitnici mnogih nagrada i priznanja. Tijekom godine obje tvrtke sudjeluju u raznim humanitarnim akcijama, na način da sponzoriraju organizirane akcije te doniraju značajnija financijska sredstva onima kojima je to najpotrebnije. U radu je također uključena usporedba njihova poslovanja, sa dijelovanjem farmaceutske industrije i njenog utjecaja na društvo.

Ključne riječi: neodrživo poslovanje, društveno odgovorno poslovanje.

11. SUMMARY

During this past century, many scientists have already predicted that unsustainable business would be a major issue in the future. The question of sustainable development became important when mankind started irrationally using natural resources. Therefore, it is of immense importance that companies operate according to the principles of corporate social responsibility. This paper analyzes the corporate social responsibility of company PLIVA Ltd. Zagreb and JADRAN – GALENSKI LABORATORIJ plc. Rijeka. The way they operate according to the principles of corporate social responsibility has been described, along with the measures they have taken and their investments. Due to the success of their operations, they have both been winners of multiple awards and accolades on more than one occasion. During the year, both companies are participating in many humanitarian actions by sponsoring organized actions and donating significant funds to those who need it the most. The paper also includes comparison of their respectful businesses, along with pharmaceutical industry activities and its impact on society.

Key words: unsustainable business, corporate social responsibility.